

סימן צא

ליחא, וטעמא דקבע עיקר. ופירושו דקבע היינו משום דאין מן המטה עד הגג עשרה. ולפי טעם זה אין חילוק בדברי רבי יודא, לפי דאין הפסול אלא משום דאין מן המטה עד הגג עשרה, וא"כ דווקא בכרעי המטה פסול ולא כנעץ ד' שפודין. לכך לא הביא רב אלפס רק דברי רבי יודא בכרעי המטה דווקא, וק"ל. (ואין) קשי מאי שנא נידון וידן מהא דתניא בתוספתא¹ סוכה שפרס עליה סדין מפני הנשר פסולה. וכפר"ת ור"י² וכן בתשובת הגאונים³ הטעם משום דפריס הסדין לדעת כן שאם יפול העלין תהא חמתה מרובה מצילתה, והסדין יחזיק העלין התלושים שלא יפלו, ולכך פסולה מיד משעת פריסת הסדין, שהרי הסדין נפרס להחזיק הסכך, ומקבל טומאה הוא. הא קמן הכא בדבר המקבל טומאה מחזיקה פסולה. וי"ל דשאני התם דהסדין נמי עושה צל. ואע"ג דבלא צילתה צילתה מרובה מחמתה, כיון שאותו הצל גופיה הסדין מחזיקתה, שלא יהא פחות מחמתה, חשיב שהסדין עושה רוב הצל⁴. אבל בנידון דידן דלא קעביד הצל מידי, בשביל המעמיד לחודא לא מיפסל⁵.

שאלה: מהו לחבר כלונסות הסוכה במסמרות של ברזל או לקושרם בבלאות, מפני שהן מקבלים טומאה, יש קפידא בהכי או לאו.

תשובה: יראה דאין קפידא בדברי. ואע"ג דאיתא בפ' הישן (סוכה כא, ב) אהא דתנן הסומך סוכתו בכרעי המטה כשירה, ר"א אם אינו יכול לעמוד בפני עצמה פסולה. וקאמר עלה בגמ' מ"ט דר"י, חד אמר מפני שאין לה קבע, וחד אמר מפני שמעמיד בדבר המקבל טומאה. וא"כ נמי נידון דידן מעמידין בדבר המקבל טומאה. וכתב אשירי התם¹ דמוכח מדברי רב אלפס דסבר הלכה כר"י. מ"מ הא פסק אשירי נמי דטעמא דקבע עיקר ולא טעמא דעמידה בדבר המקבל טומאה. ונראה דמוכח נמי מדברי רב אלפס דסבר דטעמא דמקבל טומאה לאו עיקר הוא, מדלא מייתי בפסקיו ההיא פלוגתא, והוה נפקותא גדולה בדבר דעביד תלמודא איכא בינייהו, נעץ ד' שפודין של ברזל וסיכך עליהן דלמ"ד משום קבע כשר, ולאידך פסול. אלא ע"כ סבר דטעמא דמקבל טומאה

סימן צב

וכן משמע התם מפרש"י¹. וא"כ אפי' כשתחשוב ז' על ז' באלכסון, הוי ליה י' טפחים פחות חומש, ובעינן בין באכילה ובין בשינה דלהוי ראשו ורובו בסוכה, וראשו ורובו של אדם הוי טפי מ' טפחים לפי חשבון דלעיל, והיאך שיערו חכמים שיעור סוכה שלא יוכל לישן בה כראשו ורובו². ואע"ג דהוי ראוייה לאכילה הא כתב רא"ם כמדרכי פ' הישן³ דסוכה שאינה ראוייה לשינה אפי' שראוייה לאכילה ולשתייה, אינו יוצא בה י"ח כלל. אלא ע"כ אורחיה הוא לפעמים לישן בכפיפת גופו ואיבריו, ולא מיקרי מצטער בהכי⁴.

שאלה: מי שצר לו המקום בסוכה לשינה בענין זה שאינו יכול לישן בפישוט גופו ורגליו, מיקרי כה"ג מצטער או לאו.

תשובה: יראה דלא מיפטר בשינה מסוכה מפני מצטער זה¹. ונראה להביא ראיה לזה מהא דקי"ל דשיעור סוכה לפחות הוא ז' טפחים. ושיעור גופו של סתם בני אדם הן ג' אמות שהוא י"ח טפחים, כדאיתא פ' מי שהוציאווהו (עירובין מח, א). ובפ' המצניע גבי המוציא משא למעלה מ' (שבת צב, א), הוכיחו התוס' דגופו של אדם בלא ראשו הוי י"ח טפחים,

סי' צא: 1. ב"י ושו"ע (סי' תרכ"ט ס"ח) ועי' ט"ז (סק"א). 2. פ"ב סי' א'. 3. כ"ה במשנה שם פ"א מ"י ובתוספתא אינו כ"כ כלשון זה ע"ש פ"א ה"ה, וצ"ע. 4. סוכה י, א תוד"ה פירס, ועי' סי' הישר (סי' ש"ד). 5. מובא בתוס' שם. ועי' תשו' הגאונים — שע"ת (סי' שי"א וסי' שכ"א) תשו' מרב נוטראי גאון. ובהלכות פסוקות (סי' קפ"ג), ועי' שבלי הלקט (סי' של"ב) ומדרכי סוכה (סי' תשל"ד) ואר"ן (ח"ב סי' רפ"ח) וראבי"ה (ח"ב סי' תר"ד) ועיטור (ח"ב עמ' לח, א) ורא"ם (רלו, ב). 6. עי' ח"י רבינו מנוח הלכ' סוכה פ"ה מ"ז — [הגר"ד מצנר]. 7. עי' טור ושו"ע (סי' תרכ"ט ס"ט) ונו"כ.

סי' צב: 1. רמ"א (סי' תר"מ ס"ד). 2. שבת צב, א ד"ה אישתכח. 3. שם ד"ה תלחא מלעיל. 4. עי' מג"א שם (סק"ט) שהק' דשפיר יכול להוציא השולחן ולשכב באלכסון וכבר העיר במחצה"ש שם שלא הביא המג"א ד' רבינו בדיוק. 5. סי' תשי"מ. 6. עי' ט"ז שם (סק"ה) שתמה הרבה ע"ד רבינו דלמה לא יהא פטור דממנ"פ אי לכתחילה עשאה באופן שלא יוכל לישון שם הא הו"ל כהניא דהמדרכי, ואי רק אח"כ הוצר המקום א"כ ודאי הו"ל מצטער ופטור, וע"ע בא"ד ופמ"ג במש"ז ומ"ב שם. וע"ע חכם צבי (סי' י"ד)

סימן ריא

שאלה אם מותר לטלטל כלאים בשבת.

תשובה אסור לטלטל מלבושי כלאים בשבת. וראה לדבר מפ"ק דביצה¹ משלמים כלים בין תפורין בין אין תפורין אף על פי שיש כלאים זהם לאורך המועד, ואקשינן עלה בגמרא בשלמא תפורין חזו למלבוש אלא שאין תפורין למאי חזו², ומסיק החסם בקשים דחזו להציע תחתיו, מכלל דאוחסם דלא חזו כלל אסורים לטלטל³.

סימן ריב

שאלת פה העירוב שעפשה ונפסלה מלאכול¹ ונעשית נפולין פחות¹ מכבינה, אם צריכין לערב מחדש אם לא.

תשובה אם נפסל מלאכול, הרי הוא כמי שכלה כולו לגמרי וצריכים לערב מחדש. אבל אם לא נפסל כל כך, אפילו נשמיר צו פורתא אין צריכים להוסיף, דסוף עירוב צכל שהוא. דחנן פרק חלון² אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בתחלת עירוב אבל צשיירי עירוב צכל שהוא, וקיימא לן כרבי יוסי דאיפסיקא הלכתא כוומיה פרק מי שהוליאהו³. ומיהא נראה לי שאם נתוספו דיורין לאחר שנתמעט האוכל צריכים להוסיף, דכיון דנתוספו⁵ הרי זה להם כחלת עירוב⁶, ולפיכך ראוי להוסיף דשמא יתוספו עליהם דיורין.

סימן ריג

ומה ששאלת אם מוכה על ידי צנו הגדול הסמוך על שלחנו אם לאו.

תשובה רבינו תם ז"ל פירש¹ דגדול הסמוך על שלחן אצוי זהו קטן. ולמדה מדאמרינן צפ"ק דמציעא² גבי מציאת צנו וצתו הקטנים שאמר שהיא של אצוי ושל צנו וצתו הגדולים הרי היא שלהם, לא גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש אלא גדול וסמוך על שלחן אצוי זהו קטן וכו', ולמד הרב ז"ל וכו' העירוב והשיחוף ממציאה. ויש מחלקין³ בין מציאה לזכוי⁴,

ריא. סימן זה מבית מדרשו של מהר"ם מרוטנבורג, תשב"ץ קטן סי' מו, ב"י אר"ח שח (מדברי רבינו ירוחם) ושר"ע סמ"ז. 1 יד, ב. 2 כ"ה גם בתשב"ץ. ולפנינו הגי' שאין תפורין נמי חזו לכסויי אלא כלאים למאי חזו. 3 באר"ז הל' יו"ט סי' שמא בשם רבינו שמחה מתיר, דמדאסר לשלות ש"מ שרי לטלטל. ריב. דפוס רומי ח וע"ע ח"ה ז, ב"י אר"ח שסו ושסח ושר"ע שסח ס"ה. 1 ת"ז נוספה עפ"י כת"י. 2 עירובין פ, ב. 3 שם מו, ב. 4 כ"ה בכת"י ובדפוס. נראה לי שאמר בתוספת. 5 שם, דכל אלו שנתוספו. 6 בעבוה"ק שער ד פ"ד דין יא מסיק ע"ז וצריך להתישב ברבר. ריג. ב"י אר"ח שסו (קלה ע"ב). 1 עירובין עט, ב תר"ה ומזכה.

דמציאה אין האב זוכה צה אלא כדי שלא תהא לו איצה כיון שהצן סומך על שלחנו ואוכל משל אב, נאכל עירוב זוכה צו לאחרים מרזון האב⁵. וטוב לומר ולהתמיר כדעת רבינו תם ז"ל⁶.

סימן ריד

שאלת נכרי יש לו חצר צמצוי היהודים ואינו דר צאומה חצר, צריך לשכור ממנו או לא.

תשובה כל שאינו דר בחצר אינו אוסר, דדירה צלא בעליה לא שמה דירה¹. ואפילו ישראל שהלך בעיר אחרת ואי אפשר לו לצא בשבת אינו אוסר, דחנן² המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד גוי ואחד ישראל אוסר דברי רבי מאיר, ואוקימנא צריש³ (צ) פרק הדרי⁴ דלחתי ציומיה, כלומר שיטנו צמקום קרוב שאפשר לצא ציומו. וכל שכן צשאינו דר בחצר, דחצירו של גוי הרי הוא כדיר של צהמה⁴.

ונראה לי שאפילו דר צאומה חצר והלך לשבות צמקום אחר, אפילו אפשר לו לצא ציומו, כל שלא צא אינו אוסר, דהכי אית ליה לצוי יהודה פרק כיצד משתתפין צמשנה המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת², וקי"ל כוומיה דאמר שמואל⁵ כל מקום ששנה צוי יהודה בעירובין הלכה כומו. הלכה כומו.

סימן רטו

שאלה סולם המיטלטל אם מותר לסקך צו לכחלה והוי פשוטי¹ כלי עץ וכחיצין זכרים², או הרי צדף של נחתומין¹ כיון שמשתמשין צו דרך עליה וירידה, ומקבל טומאה ואין מסככין צו.

תשובה סולם זה עשוי⁵ לטלטל כשק ויריכותיו נקובים לקבל ראשי השליצות⁶, נראה שהוא מקבל טומאה, דבית קבול העשוי למלאת שמה קבול², והרי הוא כחיצין נקבות. וחמור טפי מדף של נחתומין, דאילו דף של נחתומין אינו טמא מדאורייתא אלא מדרבנן, שאין פשוטי כלי עץ מקבלים טומאה מדאורייתא אלא צמשמש אדם ומשמשיו כשלחן וצבלא ודלופקי⁷, אבל משמש⁸ אדם לצד כדף של

2 יב, ב. 3 הרמב"ן בחי" ב"מ שם. 4 בכת"י לערוב. 5 נוסף עפ"י הכת"י. 6 ע"ע בעבוה"ק ש"ד פ"ב דין יא ובבית מועד ש"ב פ"ב ה"ב. ריד. ב"י אר"ח שעא. 1 עירובין סב, ב. 2 שם פו, א. 3 כ"ה בכת"י. ובדפוסים, ר"י. 4 שם סב, ב. 5 שם פא, ב. רטו. ח"א קצה, ב"י אר"ח תרכט ושר"ע ס"ז. 1 בח"א, כפשוטי. 2 סוכה יב, ב. 3 בח"א, הוי. 4 ב"ב סו, א. 5 בח"א, אם עשוי. 6 ע"י מג"א תרכט סק"ח דדוקא באינן נקובים מעבר לעבר. וע"י חזו"א אר"ח קמג סק"ז. 7 בח"א, ודלפקי. תורת כהנים שמיני פרשתא ו ה"ד. וע"י ח"י ב"ב סו, ב ד"א דאף אלו טומאתן מדרבנן. 8 צ"ל משמש משמשי, וכ"ה בח"א ובח"י שם.

שי"ג גרס"א מ"ה יחסור אירא"ב
מכון ירושלים

נחומים אינו אלא מדרבנן. וקולס שבמורה כהנים⁹ דקמני יכול אף הסולס והקולב והמנורה תלמוד לומר כלי¹⁰ עץ ולא כל כלי עץ, וכן שנינו בתוספתא כלים¹¹ העשויים לשמש האדם כגון הסולס והקולב¹² טהורים, נראה כשאין לה¹³ צית קבול אלא ששליבותיו קבועות על גבי יריכותיו.

אלא שהרמב"ם ז"ל כתב פ"ד¹⁴ מהלכות כלים צית קבול העשוי למלאכה אינו צית קבול כיצד בקעת של עץ שחוקקים לה¹⁵ צית קבול ותוקעין בה הסדן של ברזל של נפחים¹⁶ אינה מקבלת טומאה, שאף על פי שיש לה צית קבול נעשית למלאכה וכן כל כיוצא בזה. ואיני יודע מה הפרש יש בין צית קבול זה לצית קבול של חיצין נקבות, שאף הן עשויין למלאכה ועליהם אמרו¹⁷ שאין מסככין בהן דצית קבול העשוי למלאכה שמה קבול¹⁸. והרב ז"ל כתב כן, מפני ששנינו במסכת כלים פרק י"ז¹⁹, תחמית הגורפים טמאה ושל נפחים טהורה, ופירשו בתוספתא פרק מלא מרוד²⁰ מפני מה צרפית²¹ של זהבים טמאה מפני שמכניס בה הגרועות ושל נפחים הרי זו טהורה ואם התקינה להיות מכניס בתוכה גרועות הכל מודים שהיא טמאה. ופירש הרב ז"ל לפי הנראה, תחמית של נפחים בקעת שעשו לה צית קבול לתת לתוכו הסדן²².

אבל רבינו שמשון ז"ל²³ ראיתי שפירש תחמית של גורפים ושל נפחים, כלי שנותנים תחת רגלי הגורפים והנפחים, ועל כן קראוהו תחמית ויש לו צית קבול ונותנים בה הגרועות²⁴. וקולס השנוי במורה כהנים ראיתי לראב"ד²⁵ ז"ל שהוא כעין סולס הכתפים שעושים למשאותם²⁶.

ומה²⁷ שאמרת כי מעשה היה בחג הסוכות ושכחוהו שם, ונסתפקת אם פסל הסוכה או מותר להניחו שם.

מסתברא שאפילו לכשתמצא לומר שאין מסככין בו, אפילו הכי כל שהסוכה כשרה ולתתה מרובה מחמתה שוב אין סכך פסול פוסל בה, שאין פוסל אלא במצטרף סכך פסול צהדי סכך כשר²⁸, דהיינו קודם שנכשר הסכך ונעשה

ללמו מרובה מחמתו, אבל לאחר שנכשר ואין צריך לזרפו אל סכך פסול שוב אינו פוסל²⁹. והיינו כחומתיה דמנימין³⁰ דאמר ליה רב אשי שקלה כי היכי דלא לימרו קא מסכך בדבר המקבל טומאה אמר ליה והא קא חזו דרטיצא אמר לה לבי יבישא אמנינא לך, דילמא³¹ אין צו אלא משום שלא יאמרו, כלומר שצו יסכך³² ועשאה ללמה מרובה מחמתה. ומשמע דאפילו בשעת אכילה ושינה הוא דקאמר שאין בה אלא משום מראית העין וכל זמן שראין שהוא רטוב מותר, וכדמוכח מחמתין³³ דהדלה עליה את הגפן דקחני ואם היה הסכך הרבה מהם או שקללו כשירה³⁴.

סימן רטז

שאלה סכך סוכה העשוי מנסרין שאין צרחצן ארבעה¹, והם מקועים במסמרות של ברזל, והם משולבים בשליצת² הסולס, ואין צפתח השליצה שלשה טפחים, וצחג מכסין אותו צהדם וצערבה. אם פוסלים הסכך מחמת המסמרות, לפי ששמעתי בשם אחד גדול שנתאכסן בצית אחד מצני עירנו וזוה להסיר המסמרות מהסכך. הודיעני טעמו, אי משום שמקבלים טומאה, ואם משום כך מאי שנא משפודים של ברזל³ דאם יש ריח ציניהם כמותן כשירה.

תשובה אותו חכם אם אסר⁴ מאותו טעם שאמרת אסור⁵ שאותם מסמרות אינם פוסלים הסכך המרובה מהם. ואולי אסר מפני מה שאסר אחד מרבותי נ"י⁶, דכיון דהנסרים תקועים במסמרות הרי כל הנסרים כנסר אחד רחב ארבעה ויש בהם משום גזירת תקרה⁷, ויש שנתלקו עליו. ואתה הגח להם כיון שנהגו שאף על פי שאין נביאים בני נביאים הם⁸.

סימן ריז

שאלת ישראלים הדרים צכפר מוך חומת הכפר, ויש שם ללמות שנועלים כל זמן שירצו, ודרים שם ששים או

9 שם. 10 צ"ל מכל כלי, וכ"ה בח"א. 11 בבא מציעא פ"ו ה"ג. 12 בח"א, ואת הכלים כגון הקולב מנורה ואנחותא. 13 שם, להם. 14 צ"ל פ"ב, ה"ג. 15 צ"ל בה. 16 ברמב"ם, אם של נפחים היא. 17 סוכה יב, ב. 18 ראה מה שכתבנו בח"א שם העי' 20. 19 משנה יז. 20 כלים ב"מ פ"ז ה"ד. 21 לפנינו בתוספתא, תחמית של צורפי. ור' במהדרי' צוקרמנדל. 22 וכ"כ הרמב"ם להדיא בפיה"מ שם, ר' במהדרי' ק'. ובנדפס משובש, וזה הביא להפמ"ג בא"א אות ח לסבור שגם הרמב"ם פירש כהר"ש. 23 כלים שם. 24 היינו בשל צורפין, אבל בשל נפחים אין נותנים כלום. 25 בפ"י לתורת כהנים שם. 26 ע"י ב"י שכי' שרבינו נסתפק בדבר, אבל בד"מ כי שרבינו כי בהדיא שאסור, ופי' בביה"ג סקי"ב דלמד כן מלשון רבינו שכי' אבל הר"ש כו', וממה שתמה על הרמב"ם. והב"י שכי' שרבינו נסתפק, נראה שלמד כן ממש"כ בסמוך אפילו לכשת"ל שאין מסככין. וגם הר"מ כי שבטי' קבו (בח"א) נסתפק. נראה שהבין

שהיא תשובה אחרת, ותימה שכאן נראה להדיא שתשובה אחת היא, ואם הלשון לעיל מכריע לאיסור, בע"כ מש"כ לכשת"ל הוא מחמת שהרמב"ם חולק. 27 ח"א קצו, ב"י אר"ח תרכט. 28 סוכה ט, ב. 29 וכדעת ר"ח שם י, א הביאוהו בריטב"א ובר"ן. 30 שם י ב. ועיי' ח"א נה דמפרש טעם ההיתר בכנתניה לפי שאינו עיקר תקרה, ולפ"ז אינו ענין להיכא דמוסיף סכך פסול, וצ"ע. 31 בח"א, דאלמא. 32 שם, שיאמרו שבו סכך. 33 שם, וכדמוכח גמי ממתניתין, סוכה יא, א. 34 עיי' ריטב"א ור"ן שם שהראיה מדקתני הדלה וסכך ולא קתני להפך. וממש"כ כאן לכאורה ליכא שום ראיה, אך מדברי הגר"א תרכו סקי"ד נראה שהבין שגם כוונת רבינו כאן לראיה זו. רטז. ח"א ריג, ב"י אר"ח תרכט, הובא בארחות חיים הלי' סוכה ס"י טו. 1 בכת"י ובח"א, אלא טפח. 2 שם, כשליבת. 3 סוכה טו, א. 4 בב"י, שאסר לא. ובכת"י, אם אסר לא אסר. 5 בח"א, אסר. ובכת"י, אחר. 6 בכת"י, ג"ר. 7 סוכה יד, א. 8 פסחים טו, א.

ד. אוקיימא דגמרא סט (נמנ"ס דה טז ה' י"ד סט יא, כז ד"ס דה ט"ז סימן ה):
 ה. טור (עמוד ט"ז) בשם הרבנו פרץ (הגהות ס"ק סימן כז א"ח י"ג):
 ו. רמב"ם בפרק ד' (הלכה ט"ז) וטור (שם) מהלך דלינתי לעיל בסימן ס"ב ס"ק ס"ג (א"ח ט"ז):
 סוכה כג, א דעת ר' יהודה:
 ז. גם זו שם (שינוי מד, א"ב):
 ח. מגיד משנה שם מהלך דלמדין כן צ"ח ט"ז:
 ט. משנה סט דף כ"א (ע"ג) וכרבי יהודה וכלאוקיימא דלמדין וכלמפרש צירושלמי (י"ב הלכה ט' ה"ר"ף ז' א' ט"ז) וטור שם ד"ה שאין והר"ש (שם סימן א') וכן ע"ד הר"ש (שם) שגילה דר' יהודה לפרושי דברי מנח קמא אחא וילכא הכא פלוגמא:

ציונים לרמ"א

ט השגת הראב"ד (שם ז')
 טז והמגיד פרק ד' דסוכה (שם):
 ס"ג סעיף א:

עטרת זקנים

ה ע"כ אין נכון לעשות כל המחיצות מיריעות שיש פשות, ואל יהיה בסוכה יריעות שעטנו אלא אם כן הם גבוהים שלא יוכל ליגע בהן (מהר"י וויל ס"ק ק"א וכן כחוב באגודה פרק קמא דסוכה סימן ט):

הגהות והערות

ח חופת מהדורם פלאג מקמ"א:
 טח י"ד סימן ס"ב סעיף ה' ז':
 ט"ז ב"ה נגל הדיוקים הרלושים, וממהדורת אמ"ד מכ"א הנהגה "סימן ס"ב", וממהדורת אמ"ד ח"ט הנהגה "סימן ס"ב סעיף ה'":

יז י"ד סימן חכ"ט סעיף ז' (נתינו בי"א):
 יח חופת מהדורם פלאג מקמ"א, וכ"ה בתיבות שמשן, וממהדורת אמ"ד

שאין לה קבע, כמו שכתב סעיף י"ג, ועיין בתוספות [סוכה כג, א ד"ה ורבי; כג, ב ד"ה שאין]; וזו חזקתם. משמע קמא בתוספות [שם כג, ב ד"ה והלן] דלס רוב הדופן מן המוקד כשרה. עיין סעיף ה':
 זו הרוח מצויה. אפילו עומדת צניח שאין שם רוח אינה מחילה, עיין מה שכתבתי (י"ב סימן ט"ז):
 פ"ק א זג]: יז קנים בפחות משלשה. וא"כ אף שהרוח מנועט היריעות, מכל מקום נשארו מחיצות זקנים (ב"ח עמוד ט"ז ד"ה ו"ט וכמנ). ולפי זה, מה שכתבתי סעיף א' (י"ט הסימן) אם עשו רק ג' דפנות, לא מהני קנים בלא יריעות, ע"ש: יח שיקשור. וז"ל שמהלך ממנוח למעלה, או שההלך גבוהה כל כך שאף שמתנוח ומפול מהיה גבוהה י', ואם יש חלל בין רגליה גבוהה מג', זריק לגודלו (גמרא שם כג, א). והמאור (שם י"א, ב ד"ה עשה לנהמה) ופסק יראים [השלם, סימן מהלך ר"ע, א] כחז דלא חיישין למיתה, כמחם משנה פרק ג' דגיטין נ"ג, א]. ועיין בגמרא [גיטין וסוכה שם] ותוספות: י"ב ש"א ידע. דלאו הוי כמחילה העשויה בשוגג. אבל בהמה הוי כעך בעלמא, ואסור להעמידה ביום טוב לדופן ג'. וכן כחז רבינו ירוחם [נתינו ח סוף ח"א]: כ אפילו אין גבוהה. מדי דהוה אמכנס מטמו כסוכה דמותר לישב עליה, אף על פי שאין גבוהה עשרה מן המטה לסקך:

ל' א' אם היו מן הזקנים או שקשר אותם וחיזק אותם עד שלא תהא מ"ז (י) הרוח מצויה מנידה אותם תמיד ומילא בין האמירים (פירוש ענפים, רש"י ישעיה יז, ב ד"ה בראש ט"ז) בתבן ובקש כדי שלא תניד אותם הרוח וקשר אותם הרי זו כשרה (י"ב) על כן אין נכון לעשות כל המחיצות מיריעות של פשתן בלא קנים אף על פי שקושרם בשבט (י"א) זמנין דמינתקי ולא אדעתיח והוה ליה מחיצה שאינה יבולה לעמוד בפני רוח מצויה והרוצה לעשות בסדינים טוב שיארוג (י"ב) במחיצות יז קנים בפחות משלשה:

י"א ו [כ"א] עושים מחיצה מבעלי חיים יח [כ"ב] שיקשור שם (י"א) בהמה לדופן:
 י"ב (י"ג) יבול לעשות מחבירו דופן לסוכה להבשירה ואפילו ביום טוב (י"ג) ובלבד י"ב שלא ידע אותו שהועמד שם שבשביל מחיצה הועמד שם י" אבל כחול אפילו אם הוא יודע שפיר דמי: הגה [כ"ד] ואפילו ביום טוב אינו אסור אלא צלוחן שלש דפנות הממירים הסוכה אבל צדופן רביעית שרי ועיין לעיל סימן ט"ז (י"ג) ס"ג:

י"ג (י"ד) [כ"ה] הסומך סוכתו על כרעי (י"ב) המטה והכרעיים הם מחיצות אם יש גובה עשרה טפחים מן המטה לסכך כשרה ואם לאו פסולה ואם סמך הסכך על עמודים והכרעיים הם דפנות כ אפילו אין גובה עשרה מהמטה עד הסכך כשרה כיון שיש עשרה טפחים מן הארץ עד הסכך: L

מל"ב [סעיף ז] דלחור פוסל כג' אפילו כסך ענמו, כל שכן כ"ה להסך גבוה ממנו ואינו רואין כחילו הסך שזה ע"ס המחיצה (י"א) זימנין דמינתקי. כן כחז הטור (עמוד ט"ז) בשם הרשב"א [הגהות ס"ק סימן כז א"ח י"ג]. וקשה לי ממנה שכתוב בסעיף י"ב שיקשור שם בהמה לדופן (י"ב) חיישין דמינתקא, ובהדיא אמרינן בפרק קמא דבבא קמא נ"ג, דלחור דרכיה לנתוקי, ואפילו הכי כשרה כסוכה, קל וחומר דיריעות הקשורים בטוב. וז"ל לומר דלחור כלל המחיצות החמירי, מה שאין כן בעשיית דופן מבהמה, לא לומר רק להכשירה, וכמו שכתוב בסעיף י"ב: (י"ב) במחיצות קנים דלא אפילו אם ינתקו היריעות יש מחילה ממחם הקנים (י"ג) ובלבד ש"א יהי. דלחור דהוה קביעות, וזנין קבע אסור צדון טוב, ומהאי טעמא צדופן רביעית כיון דיש הכשר סוכה ככ"ה ל' מיקרי מו צנין: (י"ד) הדופן פוכתו וכו'. זו היא משנה א' פ"ג ב"ה, וכן סוכתו סוכתו ככרעי המטה כשרה, ר' יהודה אומר אסור אף כי יכולה לעמוד בפני ענמה פסולה מאי טעמא דר' יהודה, פליגי ר' יירא ורבי אבא בר ממל, ח' אמר מפני שאין לה קבע, וחז' אמר מפני שמעמידה צדבר המקביל טומאה, אמר אב"י, לא שני חל' סמך, אבל סיכך על גבי המטה [כשרה] י"ג. ופירש דכ"ה כ"ה (עמוד מק"הקא) כלשון הש"ע פ"ג

לפני הנראה דמיירי במטה שיש צדאשה סביב לה למעלה דפנות, דהיינו שקורין אותו בלשון אשכנז הימ"ל בע"מ, ועיקר החילוקין רישא לסיפא בלשון הטור הוא צוה, דבתרווייהו עושה מחיצות הסוכה מהדפנות של המטה שזכרנו, והמנח קורא אותם כרעיים, ומלמעט עושה הסכך, וקרקע המטה היא קרקע הסוכה, אלא דכרישא הסכך נסמך על הדפנות אלו ענמם, ואם ינטלו הדפנות של המטה הסכך, על כן פסול לר' יהודה מטעם שאין לה קבע, פירוש, שמקרקע המטה עד הסכך אין שם י טפחים, ולאידך מאן דלמך משמעמידה צדבר המקביל טומאה. אבל בסיפא מיירי שאע"פ שהסכך הוא גם כן על דפנות המטה, אלא שלא נסמך על ענמם, אלא קונדקיס צדבר ועליהם הניח הסכך כשרה. אע"פ שגם כאן אין מקרקע המטה י טפחים להסכך, מכל מקום כשר, כיון שאם המטה עדיין הסכך עומד וקרקע עולם תהיה קרקע הסוכה, לא איכפת לן במה שמיעט אורח הסוכה במטה. וכתב הרא"ש [שם סימן א] דר' יהודה אמי לפרש דברי מנח קמא ואינו חולק, כי אין אכרא שהמנח קמא יכשר בפחות מ' טפחים, דדירה כרובה ועל כן קיימא לן כר' יהודה. והקשה עוד, למאן דלמך מפני שמעמיד צדבר המקביל טומאה אם סיכך על גבי חומת אבנים תהיה פסולה והאילו והעמיד הסכך צדבר שאין גידולו מן הארץ. וז"ל [ג' א ד"ה ולענין הלכה כיון] יש מירוח על זה, דטעם הפוסל במעמיד צדבר המקביל טומאה משום גזירה שמא יבא לסקך צו, כיון שאשה מחיר להעמיד הסכך צו, משום הכי צמומת אבנים אין שייך זה, דאין רגילין באבנים. ופסק הרא"ש [שם] כמאן דלמך מפני שאין לה קבע, ואין חילוק רק בין י טפחים מהמטה לסקך אי לא, ולא איכפת במעמיד צדבר המקביל טומאה או צדבר מחובר. וכן הוכיח צ"ח [סוף הסימן] מדברי ר"ף, וכן דעת הטור וש"ע, ולא כר"ן [שם] שכתב צדבר המעמיד. ועיין מה שכתבתי סימן חכ"ט סעיף ח' [פ"ק י"א] צדן הנחם סולם:

ערך פ"ח למהרי"ק ש"פ
 סוף י' והכרעיים וכו'. פירוש שהכרעיים עולין למעלה מן המטה:

באר היטב
 שיהיה לצורת הפתח צדופן הג' מחמת המקרה שעל שני הקנים, אבל כן מחילה ג' ממש אלא מחמת פי מקרה יורד וסומם ועל כן צ"ל הפתח, ע"ש: (י) הרוח. אפילו עומדת צניח שאין שם רוח אינה פסולת [פ"ק ט"ז]. ועיין בהלכות קטנות הלך ב' סימן נ"ו שזירה פנים

שערי תשובה
 (י) ע"כ אין נכון ב"ו. ועיין בשבות יעקב חלק א' סימן ל"א דהכשר סוכה אפילו דופן אחת אין לעשות מסדינים אם לא שיארוג במחיצות קנים פחות משלשה. ואפשר דגם הט"ז [פ"ק י"א] לא קאמר אלא בדופן רביעי או אין להקפיד ב"ו דהיינו מן ר"ו וזו רואה מלשונה. ע"ש:

מ"ז מגן דוד

מגן אברהם

מגן אברהם
 הוצאת מוסד חינוך גאון
 חנוך ירושלים

שהוא עשוי למלאות, שמו בית קיבוץ, כמו שכתב הרמב"ם [שם]
הוא סימן קל"ה. ומה שכתב
בפרומת הדשן [ימין עמוד] דקולמות
טהורות, היינו צחות הנקובים
מעבר לעבר כעין שלנו.
[י] וקולמות של עגלות או חומן
שקובעין כחול להניח עליהן מאלל
לבהמה, עמאים. לכן יש לאסור כל
קולמות [ב"ח עמוד חס ד"ה כמנ].

[י"י] ועיין סעיף (ח) [י"ח ע"ג גביו].
[י"י] דלא גזרינן: [י"ח ע"ג גביו].
דאין מעמידין הסך דבדד המקבל

אומה העיר עושין אומה למיכון: ואם היא גדולה כתמא
עומדת לסיבוך ומסבבין בה אלא אם כן עשאה לשכובה:
הנה [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו] שמהגה המקום לשכב עליה: והנה מילי
שאין לה שפה אבל אם יש לה שפה בעיני שראויה
לקבל אפילו אם נישל שפתה אין מסבבין בה: הנה
[י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו] וצמקוס שנהגו לקבוע מהלללות [י"ח ע"ג גביו] צגגין כעין מקרה
אין מסבבין בה: [י"ח ע"ג גביו]

[י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]
[י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]

צמקוס שיש מנהג ודאי כפי
כן הדין, ומה מיירי הלא
פ"ח סימן לז, אבל במשנה
[סס] לא מיירי מזה. והנה
לענין: [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]
דקבוע מהצלאות. פירוש
גדולות שאין עומדין לשכבה
מקום אין מסבבין בהם:
גזירה שמה ישב תחת מקרה
וכתב עוד שם וכל מי שיש
דצמקומות שנהגו להקרות צמקוס

דקיס אסור לסכך בהם מטעם זה. משמע צמקוס שלא נהגו
צמקוס, מותר לסכך בהם הסוכה. אלא דלקמן סימן זה:
יצאצא צמקוס סמ"ק [ימין עמוד] נג בהגות אום לנן דאסור: [י"ח ע"ג גביו]
דצמקוס בו. מקום הספק, דיש זד להמיר כיון דאין הסולס
טומאה, כמו שכתבו המוספות בצרק קמא דף ה' [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]
צמקוס כהנים [פרשת שמיי פ"ו פרש"א ו הלה ד] דאין [י"ח ע"ג גביו]
קבלת שום דבר. ויש זד לאיסור, [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]
הסולס שהליכות מקועות בהם, דמי לביית קיבוץ וצמקוס
הרשב"א [י"ח ע"ג גביו] קנה משמע שמוחר צמקוס שאין שם נקבול
השליכות מחזירים צלמי הירכיים של הסולס. אבל אין להקל
משום לא פלוג: [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]
הכשר רבה עליו, וכן אחת בתשובת רשב"א [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]
איסור שמוקע הנסרים שאין בהם [ארבעה] צמקומות צמקוס
מטעם שמקבל טומאה, כיון שהסכך כשר רבה עליו וכו'. ואין
כאן כיון שצמקוס הסכך גרע טפי, וכה"כ דיעה שצמקוס
סימן תר"ל א"י, אם כן קשה למה המיר צמקוס למכר לנכס
הסוכה צמקומות צמקוס, דהטעם דלא איכפת לן דבדד צמקוס
שכתב צמקוס ח', ורמ"א לא כתב שם מידי משמע דמותר
וכן צמקוס סימן תר"ל מוכח שם [י"ח ע"ג גביו] דלא קפדין דבדד צמקוס
וצריך לומר דכאן מיירי שהסולס רחב ד' טפחים, והוא סכך
דפוסל צמקוס ד' טפחים, [י"ח ע"ג גביו] דלקמן [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]
ואם כן גם מה שכתב רמ"א אחר זה כגון ספסל וכסא כו' [י"ח ע"ג גביו]
גם כן צמקוס צמקוס, שהם רחבים ארבעה טפחים. אלא דקשה
אין סכך פסול [י"ח ע"ג גביו] פוסל צמקוס [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]
שיעור הכשר סוכה, [י"ח ע"ג גביו] כדאיחא סימן [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]

הגהות והערות

- [א] תשובה זו מלאה
בש"ס הרשב"א ח"א סימנים
קל"ה קלו. ועיין דרכי משה
לוח ז שכתב צמקוס הרשב"א
בסימן קל"ה דאסור לסכך
בסולמות שלנו דמקבלין
טומאה מדאורייתא, והנה
המקור לדברי הרמ"א בצמקוס
זה דאין לסכך עליו:
[ב] עיין מה שכתבתי סוף
סעיף י"ח [י"ח ע"ג גביו]:
[ג] עיין מה שכתבתי
יח ועשר הלין אום לנן, ובכ"ז
יעקב ס"ק ג' שמישבים
הקוביא:
[ד] תוכן מהדורה פרה
קמ"ה ע"פ טירות שמשון
וכן הגיהו המקור חיים ולבני
שר, וכעין זה הגיה יד
אפרים:
[ה] תוכן ע"פ לבוש שרד,
פרי מגדים יד אפרים, מקור
חיים ומתנת השקל:
[ו] עיין בחוספות סוכה
שם שכתבו [י"ח ע"ג גביו]
הירכיים. והער בהגות
מקור הש"ס [י"ח ע"ג גביו]
במהדירן לא מלא צמקוס
אריכות וקלירי.
המקופות שאין לנהדרין
הנמשך בנסך קטנדי גדולה
יחשלים חללי עמוד ללג
לג כח כדברי החוספות
בסוכה, וכל מה שכתב צמקוס
המהדיר צמקוס עמוד 13
שמוספות שלו למכת
סוכה מקובל שם חוספות
שאלך. גם חוספות הרמ"א
במהדירן פה ה"ה הכתוב
האריך בענין:
[ז] שיש הרשב"א בשם
ר"י שפשוטי כלי עץ של
יחון למדרס מקבלין טומאה
מדרבנן, כ"כ החוספות צמקוס
במלא קו, ה"ה ושלל צמקוס
יש מפסחים: עיניו לא ה
ד"ה כפשוטי, צמקוס
מקרהו, צמקוס ע"ג:
[ח] הרדב"ן שם כתב
דצמקוס שאין מנהג ידוע גם
הלא שמוה שם שמה
למיכון אין השפה פוסלת,
ולמה מ"ה ס"ק ו:

טומאה, שמה יצא לסכך בו. ואע"ג שצמקוסין על כותל אצנים,
משום דלא שכיח שיסכך בהם. ועוד, דכולי עלמא ידעי דכהאי גוונא
בית דירה מקרי. ויש נוהגים להעמיד קנים תחת הסכך, ומדת
חקירות הוא [ר"ן סוכה ג, ה ד"ה וענין הלה כיון]. ובהכי מתיישבת
מה שכתבו סימן תרל"א סעיף ח' שאף על פי שהסכך כשר נמון
על השפודים, כשר, כיון דלא המירו לו אלא אם כן נמון סכך כשר
עליהם, לא גזרינן שיסכך בשפודים, וכמו שכתבו שם סעיף ט'
[י"ח ע"ג גביו]. והב"ח [עמוד חס ד"ה ע"ד] כתב שמדינת אסור להעמיד ולא
משום גזירה, עיין שם שנתקן. ולדבריו קשיא הך דשפודין. מכל
מקום לריך עיין, דהא צמקוס סימן תר"ל פסק הרב צ"י שהדיא
דמותר להעמיד דבדד המקבל טומאה, דלא לא כן אפילו גבוה
עשרה פסולת, עיין שם. וגם צמקוס ח' פסק למכר כו' אין קפדינא,
אם כן מוכח דצמקוס ליה כמרומת הדשן [י"ח ע"ג גביו] שמוחר להעמיד
דבדד המקבל טומאה, וכן הוא בלבוש [סעיף ח] כדליל. לכן נראה
לי דמה שאסר צמקוס היינו משום שהיא עלמא סכך פסול [ועיין
סימן תרל"ב סעיף ה]. וכן הוא ברשב"א [ש"ח ח"א] סימן קל"ה.
וידוע שכתבו [המייחסת] להרמב"ן [ימין עמוד] היא גם כן מהרשב"א,
ואם כן שניהם לדבר אחד נכתבו. אבל להעמיד הסכך דבדד המקבל
טומאה שרי, וכמו שכתבו הרמ"א [סוכה פ"ב סימן א] ותרומת הדשן
ומהרי"ל בכתובה סימן פ"ו [קט אום ט]. ועוד י"ל דצמקוס שרי,
וכמו שכתבו סוף סימן תר"ל, ולכתחלה אסור, וכמו שכתבו כאן
סעיף ו'. ומה שכתבו סעיף ח' שמוחר לקשרם בצללות, היינו כמו
שכתב [ג"ח] סוף סימן תר"ל [י"ח ע"ג גביו] צמקוס הר"ן [ג, ה ד"ה
מחיי הסומן]. לכיון שאין הסכך עלמו נמסך עליהם אלא שקונדסין
נמסכין עליהם, שרי. וכן עיקר, [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]

מחצית השקל

כלל ברעת האומן ולא ברעת הקונה כי אם תליא במנהג העיר וכמו שכתב
רמ"א. והיינו דבטלה דעתו אצל כל אדם. אולם ברא"ש כתב הטעם משום
מראית העין. ואין תשובת הרדב"ן תחת ידי [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]
ואין תוקב מעבר לעבר: שמו בית קיבוץ. כמו בסעיף ג' בחצים שיש להם
בית קיבוץ אף על גב שעשויים לקבל לתוכן הזכרים וכדאיחא שם בגמרא
[ב, א] אפילו הכי מוקרי בית קיבוץ: מעבר לעבר. וליכא בית קיבוץ: ש' [י"ח ע"ג גביו]
עגלות. דנעשים לקבלה: ועיין סעיף י"ח, כ"ל. דקתני נסרים שאין רחבן
ד' טפחים אפילו הן משופים ורומים לכלים אפילו הכי מסככים בהן ולא
גזרינן אטו כלים, והוא הדין הבא דלא גזרינן אטו סולמות שהן כלים:
[י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]. ע"ג גביו כו'. ע"ג כותל אבנים. ואבנים אסורים לסכך בהן, דאינו
צומח מן הארץ כדלעיל סעיף א' בהגה, וגם הוי בית דירה: ובהכי מתיישבת.
ר"ל, לטעם הר"ן דאיסור מעמיד אינו אלא משום גזרה, מתיישב האי דסימן
תרל"א, מה שאין כן לרעת הב"ח כמו שכתב אחר זה: נתון ע"ג השפודים.
ר"ל, דאיתא חתם דאם סיכך בשפודין שפסולים לסכך והניח ריוח ביניהם,
דהיינו בין שפוד לשפוד כמלא שפוד, והניח באותו אור סכך כשר, אפילו
הכי פסולה, אלא אי"כ שיעדיף סכך כשר על השפודים, או אם השפודין
מנוחים שחי יניח הסכך כשר ערב, או להיפך. אם כן כשהשפודין מנוחים
שחי ומניח הסכך ערב או איפכא, הרי דשפודין מעמידים הסכך לכל יפול,
וכיון דאיסור מעמיד משום גזרה אחי שפיר דחתם וליכא למיגור כיון דלא
התירו כו': וכמו שכתבו שם סעיף ט'. בית המקורה בנסרים די אם מסיר
המסמרים לשם סוכה ואפילו הנסרים רחבים ארבע לרעה קמייתא שם
כשרה. וליכא כהאי גוונא משום גזרת תקרה, כיון דהיה צריך להסיר
המסמרים יודע לו שאין ליטב תחת תקרה, והוא הדין הכא. וכן לרעת
יש אומרים שם והוא הרמב"ם [סוכה ה, ח] צריך לומר כן, ע"ש [במ"א ס"ק ח]:

דקיס אסור לסכך בהם מטעם זה. משמע צמקוס שלא נהגו
צמקוס, מותר לסכך בהם הסוכה. אלא דלקמן סימן זה:
יצאצא צמקוס סמ"ק [ימין עמוד] נג בהגות אום לנן דאסור: [י"ח ע"ג גביו]
דצמקוס בו. מקום הספק, דיש זד להמיר כיון דאין הסולס
טומאה, כמו שכתבו המוספות בצרק קמא דף ה' [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]
צמקוס כהנים [פרשת שמיי פ"ו פרש"א ו הלה ד] דאין [י"ח ע"ג גביו]
קבלת שום דבר. ויש זד לאיסור, [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]
הסולס שהליכות מקועות בהם, דמי לביית קיבוץ וצמקוס
הרשב"א [י"ח ע"ג גביו] קנה משמע שמוחר צמקוס שאין שם נקבול
השליכות מחזירים צלמי הירכיים של הסולס. אבל אין להקל
משום לא פלוג: [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]
הכשר רבה עליו, וכן אחת בתשובת רשב"א [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]
איסור שמוקע הנסרים שאין בהם [ארבעה] צמקומות צמקוס
מטעם שמקבל טומאה, כיון שהסכך כשר רבה עליו וכו'. ואין
כאן כיון שצמקוס הסכך גרע טפי, וכה"כ דיעה שצמקוס
סימן תר"ל א"י, אם כן קשה למה המיר צמקוס למכר לנכס
הסוכה צמקומות צמקוס, דהטעם דלא איכפת לן דבדד צמקוס
שכתב צמקוס ח', ורמ"א לא כתב שם מידי משמע דמותר
וכן צמקוס סימן תר"ל מוכח שם [י"ח ע"ג גביו] דלא קפדין דבדד צמקוס
וצריך לומר דכאן מיירי שהסולס רחב ד' טפחים, והוא סכך
דפוסל צמקוס ד' טפחים, [י"ח ע"ג גביו] דלקמן [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]
ואם כן גם מה שכתב רמ"א אחר זה כגון ספסל וכסא כו' [י"ח ע"ג גביו]
גם כן צמקוס צמקוס, שהם רחבים ארבעה טפחים. אלא דקשה
אין סכך פסול [י"ח ע"ג גביו] פוסל צמקוס [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]
שיעור הכשר סוכה, [י"ח ע"ג גביו] כדאיחא סימן [י"ח ע"ג גביו] [י"ח ע"ג גביו]

אית ד"ה גבול

ג. מרומת הדשן [סימן
 66] ש"ס המיוחסת
 להרמב"ן [סימן רטו]:
 ז. ברייתא שם דף י"ג
 ע"ב; רמב"ם פוסה ה' ג;
 ר"ש פ"א סימן טו]:
 ד. שם וכתנא קמא:
 ג. שם בגמרא [ר"ש שם]:
 ז. אוקימנא דבריימא
 זס בגמרא דף י"ג [ע"ג]
 ז' [ע"א] וכתנא קמא
 [ר"ש שם]:
 ז. הר"ש שם בשם ר"ל כלל
 ארצות חיים והלכות פוסה
 זימן ז' [שם ה"ר יחיאל
 וה"ר שמואל מאיוורא]:
 ז. מירא דשמואל [שם
 ז. [בפירוש רש"י שם
 ז"ה ופסוקין] ושאר
 פוסקים [ר"ש פ"א סימן
 טו; ר"ן ג' א ד"ה גוספין];
 ק. ר"ש שם:
 ה. משנה שם דף י"א
 [ע"א]:
 ט. שם דף י"ב [ע"ב]
 בגמרא וכאזי [וכפירוש
 הרמב"ם פוסה ה' ז והר"ש
 שם סימן טה]:

י. ההחזיקו אסור. דע"פ סקן פסול הוא: **יא שמקבלין (יא)** לחבר כדונסות כו'. צ"י [עמוד חטט ד"ה וכחז עור] שם
 מרומת הדשן [סימן זא] כחז צוה ללא קיימא לן כלותו מירון בגמרא
 [פוסה טא, ז] דלוקר דדבר המעמיד שמקבל טומאה, על כן מותר
 צוה. ואם כן צריך לעיין למה אסור רמ"א [פס"ק ז] להניח סולם
 להחזיק הסכך, וי שהרי אינו מלך
 מעמיד, כמו שכתבנו. [וי"ק
 דהנחת סולם אסור מפני הר"ש
 שיצו להרבות בסכך סולמות ויש
 מהם גוף הסכך. ועל כן אין להניח
 למעלה מן הסכך באויר וכל שכן
 בסכך עצמו שום כלי, אפילו שם
 כלי, דהא שני כלי הוא פסול לסקר
 כדלמרינן בגמרא [שם, ז] ולא צ"ל
 כלים, ואם כן יש חשש שמא יצא
 ממנו בסכך ל. (יב) כ"ז כ"ז
 אובלים. במורת כהנים סדר שמי
 [יש פרק ט] מכל האוכל ויקרא
 לז, משמע אוכל המיוחד, פ"ה
 לאוכל צהמה: (יג) מאכז
 בהמה. צ"י [עמוד חטט ד"ה
 בשם משנת הר"ש] ככלל מן
 [ין נתן טעם אחר, ליד אינו כאלו
 רק עד ג' טפחים, וזה ארוך מזה
 (יד) שממיהרם לייבש, פ"ה
 מן ו', ואחר היוצג יפלו העין
 (טו) אפילו מן הצד. והנה
 מנוצר בסימן מל"ב [פס"ק ז-

ה. לחבר כדונסות הסוכה במסמרות של ברזל
 או לקשרם בכלאות (פירוש חתיכות של בגדים
 בלויים) שהם מקבלים טומאה (י) אין קפידא:
 ז. (יב) כל מיני אובלים מקבלים טומאה ואין
 מסככין בהם:
 י. ענפי תאנה ובהם תאנים וזמורות ובהם ענבים
 אם פסולת מדובה על האוכל מסככין בהם ואם
 לאו אין מסככין בהם ז ואם קצרים לאוכל יש (יא) לידים
 יב תורת אוכל לקבל טומאה וצריך שיהא בפסולת כדי
 לבטל האוכל והיד (י"ד) ואם קצרים לסיבוכ או אין לידים
 תורת אוכל ואדרבה הם מצטרפים עם הפסולת לבטל
 האוכל ז ואם קצרים לאוכל ונמלך עליהם לסיבוכ אין
 המחשבה מוציאה הידות מתורת אוכל [שם] עד שיעשה
 בהם מעשה שניכר שרוצה אותם לסיבוכ [שם] כגון שירוש
 אותם:
 יא ז מסככין בפנינוג"ו הנקרא בערבי שומר: הגה
 ז והוא (יג) מאכל צהמה ואין צני אדם אוכלין אותו
 אלא לרפואה:
 יב ז סיבך בירקות (יד) שממיהרם יג לייבש [י"ח] אף
 על פי שפסולים לסכך מפני שמקבלים טומאה אין דינם כסכך פסול לפסול
 בארבעה טפחים (ט) אלא באויר חשיבי לפסול בשלשה י" ואם אין דרכם לייבש ד"ה
 כסכך פסול ופסולים בארבעה טפחים: הגה [י"ט] ז וכל מה שדרכו (י"ב) לייבש כגון צהמה
 דיינינן ליה כאלו הוא יבש (ט) והוי אויר ז ופוסל (ט) (צו) [נג"ג] (טו) [ז] אפילו מן הצד:
 יג ז כל דבר המתובר אין מסככין בו ודינו כדין האילין:
 יד ז יש דברים שאסרו חכמים לסכך בהם יד (יג) [כא] לבתחלה והם מיני עשבים שאסרו

הקטנה הב"ח [עמוד חטט ד"ה
 וכתנא קמא] היאך מניחין הכלונסאות
 על גבי כותל מחוצה, ולא זכר מה
 שכתב הוא עצמו [סימן מרכו עמוד
 חטט ד"ה חכב במרומת] בשם תרומת
 הדשן [סימן פט] דמלוש ולבסוף נכרו
 כשר לסכך, וכן כתב צ"י סוף סימן
 מרכ"ו [עמוד חטט ד"ה כחז], וכן
 משמע סימן מל"א סעיף ט'. ועיין
 מה שכתבתי סוף סימן מרכ"ט [פ"ק
 ה. ז דע דכל כלי עץ הרחב קלמ
 ורואי להניח עליו דבר מקבל
 טומאה, דדמי לביית קבול, כן כתבו
 החוספות דף ה' [ע"א ד"ה מסגרת],
 ואם כן אין להניח מרה ומגריפה
 על הסוכה, (ט) אפילו נשברה:
 יב תורת אוכל. אין הידים נקרא
 אוכל אלא עד ג' טפחים, אע"פ
 שהן ארוכות הרבה (צ"י עמוד חטט
 ד"ה חכב הר"ש ש"ח כלל מן סימן
 יד). ועיין בעוקצין [פ"א משנה ג]
 דיש ידות שמטופפים אף על פי
 שגדולות הרבה, ולכן יש להחמיר:
 יג לייבש. ולנפול עד (ט) שישאר
 אויר (צ"ח עמוד חטט ד"ה ואם). וכן
 משמע בגמרא [פוסה יג, ז]:
 יד לבתחלה. ואם עבר וסיבך
 בהם כשרה, כן כתב הרמב"ם [פוסה
 ז, ז]. משמע דמותר לישב צה. וז"ל
 הר"ש [פ"א סימן טה], אכל ילא יתי

ציונים לרמ"א

ה. מהרי"ל [שם]:
 ז. רבינו ירוחם נחב"ח'
 חלק (ב') [א] [ג] וכל
 בו [סימן ע"א, ז, ז]:
 ז. ר"ן פרק קמא דסוכה
 ז, א ד"ה גוספין [נגמ]:
 ז. הגהות מיימוניות פרק
 (ד') דסוכה [הלכה ג
 אות ז]:

ערך להם למהרי"ק ש
 סוף פס"ק יב [בארבעה טפחים]. כל דבר העשוי להתייבש מוך שטעה עד ששה חממו מרובה מללו אפילו מעטיו הוא פסול:
 הגהות רעק"א
 (ד) (מניא פ"ק י"א) אפילו בשברדה. עיין בספר נתיב החיים [אוצר מפרשים ס'
 שכתב על זה, משמע דוקא מטעם שראוי להניח עליו, וזה אינו, דאפילו אינו
 להניח עליו עתה, עיין שם. ודבריו אינם מובנים, דפשוט דכונת המג"א באמת
 הוא, כיון דהיה ראוי להניח עליו בתחלה ומקבל טומאה מדרבנן, ומשום הכי
 אחר שנשברה ואין ראוי לכלום מכל מקום הואיל ורא מדרב מקבל טומאה [פסוק
 כמו מטלניות, ופשוט: ה) (ש"י פס"ק י"א) אלא באויר חשיבי. (כז) נראה
 דרק להחמיר דען ק', מה שאין כן להקל, כגון דיש צ' טפחים סקן פסול
 טפחים ירקות אלו שמתהרס להתייבש, דכזה אם נדונס כאויר אין מלטרפים לפסול
 דלקמן סימן מל"ב סעיף ג', צוה לון דעין להקל, דמכל מקום גם

הקטנה הב"ח [עמוד חטט ד"ה
 וכתנא קמא] היאך מניחין הכלונסאות
 על גבי כותל מחוצה, ולא זכר מה
 שכתב הוא עצמו [סימן מרכו עמוד
 חטט ד"ה חכב במרומת] בשם תרומת
 הדשן [סימן פט] דמלוש ולבסוף נכרו
 כשר לסכך, וכן כתב צ"י סוף סימן
 מרכ"ו [עמוד חטט ד"ה כחז], וכן
 משמע סימן מל"א סעיף ט'. ועיין
 מה שכתבתי סוף סימן מרכ"ט [פ"ק
 ה. ז דע דכל כלי עץ הרחב קלמ
 ורואי להניח עליו דבר מקבל
 טומאה, דדמי לביית קבול, כן כתבו
 החוספות דף ה' [ע"א ד"ה מסגרת],
 ואם כן אין להניח מרה ומגריפה
 על הסוכה, (ט) אפילו נשברה:
 יב תורת אוכל. אין הידים נקרא
 אוכל אלא עד ג' טפחים, אע"פ
 שהן ארוכות הרבה (צ"י עמוד חטט
 ד"ה חכב הר"ש ש"ח כלל מן סימן
 יד). ועיין בעוקצין [פ"א משנה ג]
 דיש ידות שמטופפים אף על פי
 שגדולות הרבה, ולכן יש להחמיר:
 יג לייבש. ולנפול עד (ט) שישאר
 אויר (צ"ח עמוד חטט ד"ה ואם). וכן
 משמע בגמרא [פוסה יג, ז]:
 יד לבתחלה. ואם עבר וסיבך
 בהם כשרה, כן כתב הרמב"ם [פוסה
 ז, ז]. משמע דמותר לישב צה. וז"ל
 הר"ש [פ"א סימן טה], אכל ילא יתי

ביאור הגר"א

י. ב ד"ה מהן דבית קיבול הוא, וכמו שכתב בדרכי משה [אות ב], ובסימן קצ"ה
 [בשרית הרשב"א ח"א] כתב בהדיא דאסור כו', וכן כתב מהרי"ל [הלכות פוסה
 עמוד שסג] דאסור להניח שום כלי כו', וזהו שכתב כאן אפילו להניחו על כו'.
 ומה שכתב בדרכי משה [שם] שהרשב"א כתב להדיא דאסור, היינו מדמסיק
 [הרשב"א] אבל הר"ש כתב בפירוש המשנה [כלים פ"ק יז פס"ה יז] תחתית כו'
 כנוצר לעיל [פ"ק יא], וכן תמה [הרשב"א] שם על הרמב"ם כנוצר לעיל [שם]:
 [ג] והוא הדין ככ"ז כו'. כמו שמשמע בסוף פרק קמא דסוכה נב, [ז] דכל
 המטמא מדרס אין מסככין בהן אפילו ליח ליה גזנפא י"א, וכל זה לודברי
 רשב"א (ז) [שם כא, ב ד"ה מתיי וד"ה וחד], אבל צ"ע על מהרי"ל [הלכות פוסה
 עמוד שסג], שכתב שם סימן פ"ז [סימן קו סעיף ט] לא כתב כן, וכתב להלכה
 כרבנן, ואף להפוסקים כו' יהודה אותו טעם שאין לו קבע עיקר, כמו שכתב
 [פוסה יג, ב] דשקלא וטריא אליביה: [טו] עד שיעשה כו'. כתנא קמא [שם]:
 [הנה] והוא כו'. עיין ט"ז ס"ק י"ב, ועיין בפרק ח' דטהרות מתנייתו ר', וכן בהרבה מקומות: [יח] [פס"ק י"א] אף על פי שפסולים כו'. רש"י שם [יג, ב]
 ופוסלין: [יט] [הנה] וכל מה כו'. מהנזכר [בשו"ע] לעיל: [כ] אפילו מן הצד. גמרא שם י"ז א' במתניתין: [כא] [פס"ק י"א] לבתחלה. ממה שאמר [פס"ק י"א]

הקטנה הב"ח [עמוד חטט ד"ה
 וכתנא קמא] היאך מניחין הכלונסאות
 על גבי כותל מחוצה, ולא זכר מה
 שכתב הוא עצמו [סימן מרכו עמוד
 חטט ד"ה חכב במרומת] בשם תרומת
 הדשן [סימן פט] דמלוש ולבסוף נכרו
 כשר לסכך, וכן כתב צ"י סוף סימן
 מרכ"ו [עמוד חטט ד"ה כחז], וכן
 משמע סימן מל"א סעיף ט'. ועיין
 מה שכתבתי סוף סימן מרכ"ט [פ"ק
 ה. ז דע דכל כלי עץ הרחב קלמ
 ורואי להניח עליו דבר מקבל
 טומאה, דדמי לביית קבול, כן כתבו
 החוספות דף ה' [ע"א ד"ה מסגרת],
 ואם כן אין להניח מרה ומגריפה
 על הסוכה, (ט) אפילו נשברה:
 יב תורת אוכל. אין הידים נקרא
 אוכל אלא עד ג' טפחים, אע"פ
 שהן ארוכות הרבה (צ"י עמוד חטט
 ד"ה חכב הר"ש ש"ח כלל מן סימן
 יד). ועיין בעוקצין [פ"א משנה ג]
 דיש ידות שמטופפים אף על פי
 שגדולות הרבה, ולכן יש להחמיר:
 יג לייבש. ולנפול עד (ט) שישאר
 אויר (צ"ח עמוד חטט ד"ה ואם). וכן
 משמע בגמרא [פוסה יג, ז]:
 יד לבתחלה. ואם עבר וסיבך
 בהם כשרה, כן כתב הרמב"ם [פוסה
 ז, ז]. משמע דמותר לישב צה. וז"ל
 הר"ש [פ"א סימן טה], אכל ילא יתי

אוצר מפרשים

ג. (מניא פ"ק י"א) דע דכל כלי עץ הרחב. ואני אומר שתירצן זה של תוספות
 ליחא לירידו. דהתוספתא דכלים [וכא] מצינו מ"ה הלכה ג' ופסקה הרמב"ם פרק ד'

הקטנה הב"ח [עמוד חטט ד"ה
 וכתנא קמא] היאך מניחין הכלונסאות
 על גבי כותל מחוצה, ולא זכר מה
 שכתב הוא עצמו [סימן מרכו עמוד
 חטט ד"ה חכב במרומת] בשם תרומת
 הדשן [סימן פט] דמלוש ולבסוף נכרו
 כשר לסכך, וכן כתב צ"י סוף סימן
 מרכ"ו [עמוד חטט ד"ה כחז], וכן
 משמע סימן מל"א סעיף ט'. ועיין
 מה שכתבתי סוף סימן מרכ"ט [פ"ק
 ה. ז דע דכל כלי עץ הרחב קלמ
 ורואי להניח עליו דבר מקבל
 טומאה, דדמי לביית קבול, כן כתבו
 החוספות דף ה' [ע"א ד"ה מסגרת],
 ואם כן אין להניח מרה ומגריפה
 על הסוכה, (ט) אפילו נשברה:
 יב תורת אוכל. אין הידים נקרא
 אוכל אלא עד ג' טפחים, אע"פ
 שהן ארוכות הרבה (צ"י עמוד חטט
 ד"ה חכב הר"ש ש"ח כלל מן סימן
 יד). ועיין בעוקצין [פ"א משנה ג]
 דיש ידות שמטופפים אף על פי
 שגדולות הרבה, ולכן יש להחמיר:
 יג לייבש. ולנפול עד (ט) שישאר
 אויר (צ"ח עמוד חטט ד"ה ואם). וכן
 משמע בגמרא [פוסה יג, ז]:
 יד לבתחלה. ואם עבר וסיבך
 בהם כשרה, כן כתב הרמב"ם [פוסה
 ז, ז]. משמע דמותר לישב צה. וז"ל
 הר"ש [פ"א סימן טה], אכל ילא יתי

ול השני אחרי שהודיעו העיבור, ומיהו י"ל שאין לדייק ממשנתו
זלא שאין יולאין צי פעמים על הפורים, אבל אין התנה אחרתי לפרש
ין פורים ודין עיבור השנה כיון דלא עסקו כאן רק צליחת השלושים.

רש"י פי' נהגות בראשון ויאלו ידי חובתן צפירים שעשו בראשון
ומשמע דיעבד, אבל ליכא למ"ד הכי ולא צריכי סבר לכתולה
צפני כדאמר מגלה ר' ב.

ה ל ב ו ת ס ו ב ה סימן קמג

(f) סוכה כ"א צי אמר חז"י ל"ש חלה סמך חזל סמך ע"ג המטה
בשנה, דעת הרמב"ן והר"ן להחמיר שאל להעמיד בדבר
המקבל עומאה, דמשמע דדברי חז"י להלכה נאמרו ולא הליכה דר"י
ואם הליכה דר"י וליה הלכה כותי הו"ל למימר מחלוקת בסמך כ"י,
ע"כ זו דעת הר"י שביא דברי חז"י, אבל אכתי לא ידעינן אי
עומאה דר"י משום שאין לה קצת או משום שמעמידה בדבר המקבל
עומאה, וצ"ח דעת הרמב"ן ור"ן להחמיר דה"ל אי עומאה דר"י משום
שאין לה קצת הוי ר"י לעומה דוכה דירה קצת וחז"י מוקי לה
דר"י כשע"ה לעיל ז' צי וליה הלכה כותי, וע"כ חז"י ס"ל עומאה
ומעמידה בדבר המק"ע, ומיהו אין זה מוכרח דהרמב"ן פי' דהכ"ה
זכר לה קצת עפי וכמו שפירשו צירושלמי, ומ"מ כיון דחז"י הזכיר
צי העומים משמע דס"ל להחמיר כשני העומים, ואמנם דעת
הר"ש דאין חוששין לעטם מעמיד כמו שהכריעו צירושלמי, ודעת
הר"ה דהלכה כהכמיה ולפי' הר"ש אין הכרע גם מדברי הר"ק,
דעת רמב"ן ור"ן דאיסור מעמיד חינו חלה מדרבנן, ויש מקום לומר
להקל בדרבנן מספק אחרי שצירושלמי מסקו דאין חוששין למעמיד,
וכן פסקו בעו"ש"ע סוף סי' תר"ל, וכן פסק בה"ד סי' ז"א.

בו כרי זה צדין העמיד את הסכך על דבר המק"ע, חזק שברי
הרמב"ן פי' סמך סוכתו על כרעי המטה היינו שהפך המטה וכרעיה
נמשלה, ואי אפשר לסמוך כל הסכך על הכרעים חלה אי"כ יתן
כלום מכתע לכתע ועל הכלונסות הוא מסכך, והר"ן והר"ע ז"ל
ביארו מדת חסידות שהיו נוהגין בזמן שהכתלים של חזנים להעמיד
קונדסין חלה הדפנות לסמוך עליהן הסכך, וע"כ היו נוהגין כלום
מקונדס לקונדס ומסככין על הכלונס, ואם היחל דמסכך על הכלונס
לא היכפת לן במה שהכלונס הועמד בדבר הפסול לסכך צו, למה
לכו כולי האי חלה אותו הכלונס המניח על הקונדסין ונית על
הכתלים.

ובש"ע סי' תרכ"ט ס"ז יש להסתפק אם מותר להניח סולם כ"י,
במ"ב בינה אחרונים שפי' דהספק הוא צ"ש צבולם
ז' עפ"ם ור"ל דהבולם הוא ספק סכך פסול, ואם הוא משלים לעוד
סכך פסול והוי ד"ע פסול [שאין רגיל להיות צבולם ד"ע במקום
אחר] אי"כ ש"ש צבולם ב"ע מכלן וצ"ע מכלן, ואייר פחות מג"ש
צאלמ"ע, ולפי' ה"ל דסיים רמ"א שאין להניחו על הסכך היינו נמי
דסכך שחחתי מהשצ פסול ומיירי נמי באופן דאי חשבה ל"י
נסכך שחחתי כנגדו לסכך פסול יהי ד"ע סכך פסול, והיינו דעת
הפוסלים צ"ח בסי' תרכ"ו ס"א.

ולכן לדין שאנו נוהגין להחמיר צדין העמיד הסכך בדבר המק"ע
כדעת רמב"ן ור"ן אין לקצוה הכלונסות במסמרים, ומיהו
דוקא אם הכלונסות חיים נסמכים על הכותל חלה המסמר משלבו
אל הכותל, אבל אם הכלונס נסמך על הכותל ומחוקו במסמר חלה
ישמע ממקומו צעפה עריכת הסכך עליו לית לן צ"ח כיון שעומד
צ"ח המסמר.

ולסמוך הסכך על כותל חזנים חנו נוהגין היתר כמש"כ הר"ן,
ואפי' אם ניתן חזני צרול בחוק הכותל לית לן צ"ח כיון
שעיקר הכותל של חזנים ועפר ועיט, וגם הצרול אינו נראה וגם
הכותל עומד צלמנו ואין הצרול רק לחזק שלא יפול ע"י הכאה
והנעשה.

במלחמות כתב דעושה וסוכו צה"ל נמי אין צו משום מעמיד
בדבר שאין מסככין צו דהא"ל משמע קרקע ואמנם
רש"י שצ"ה ק"ד צי פי' דהסכך נסמך על הא"ל וכבר פי' חו' שם
דהפ"ש לפרש צ"י ענינים, ולדעת רמב"ן ע"כ לפרש שהא"ל קרקע
הסוכה, אבל י"ל דמחזיר לא גזר עליו כיון דהוא מין צ"ח.

(g) סימן תרכ"ט ס"ח לחבר כלונסאות הסוכה כ"י, כתב המ"ה
ד"ח כשר חפי' לדעת רמב"ן ור"ן דמחמירין במעמיד
בדבר המקבל עומאה דהוי מעמיד דמעמיד וכ"כ הגר"ח, וכ' דההב"ד
דהכשר מעט הרא"ש דאין חנו חוששין למעמיד לא ראה דברי
הרשב"א [ר"ל דברי הרשב"א שדפסו על שם הרשב"א בצי' שיטות]
שכתב דאם מעמידין קונדסין על המטה ומסככין על גבן כשר
משום מעמיד דמעמיד, ודבריהם ז"ל חמוהים מאד, דלא כחזו הרמב"ן
והר"ן והר"ע ז"ל להכשיר חלה צמעמיד הדפנות על המטה והמטה
היא קרקעית הסוכה דהמטה מעשה קרקע צעלמה קעבד [לשון
הרמב"ן במלחמות והר"ן] ואינו ענין למעמיד הכלונסאות בדבר
המקבל עומאה, שהרי הכלונסאות הן הן ג"כ סכך ואין חנו מחלקין
בסכך למחשצ החתחון כמעמיד את העליון ולהכשיר את העליון
ולא נאמר חלה צדופן הנסמך על המקבל עומאה, וצ"ח נמי דוקא
כשהמק"ע הוא קרקע כמבואר בלשון הרמב"ן והר"ן, ואילו היה
דעתם גם בסכך גופה מעמיד דמעמיד כשר אין התחלה לדון צמעמיד
הדפנות על המטה, ואף אם צשאלתם נקטו כאלו מעמיד דמעמיד
נמי פסול, מ"מ במסקנתם הוי להו לפרש דאפי' בסכך גופה מעמיד
דמעמיד כשר, שהרי כן הוא מדת חכמים לפרש חידוש כזה ואשר אחר
חידוש זה אין כלל מקום לדון לפסול דפנות הנסמכות על המטה,
ולא עוד חלה בסכך עומאה לא שייך כלל מעמיד דמעמיד דסכך
הנסמך על מקבל עומאה יש לומר דנעשה סכך פסול, וחזרו
הנסמך עליו הוא צדין נסמך על דבר שפסול לסכך צו, חלה
ודאי דעת הראשונים ז"ל כלונסאות הנסמכין על דבר הפסול לסכך

נראה דחז"י דדפנות הסוכה אינן מחויבות חל המטה
ויכול להוליא המטה וסוכה נשאלת על צסיסה צסככה ודפנותיה,
ובהלך אין המטה ממשעת את חלל הסוכה, אבל אם דפנות הסוכה
מחויבות חל המטה על כרחי המטה נעשית קרקע הסוכה וא"ר
י"ע מן המטה עד הסכך, ולשון העור שכתב והכרעים הם מחויבות,
הוא לחחר את צורה הסוכה ור"ל שהפך את המטה והכרעים הם
זקופים מלמעלה עד הסכך וא"כ הם מחויבות לסוכה אבל לא שהכרע
ממלחה כל רחצ ואורך המטה באופן שהן ממלאין כל ד' רוחות של
הסוכה חלה הכרע הוא קרש אחד מקרשי דופן הסוכה, ואשר הקרשים
עומדים לעלמן, ומ"מ ר"ר י"ע מן המטה עד הסכך דכיון דהסכך
בסוכה לתשמיש כיון דכל קיום הסכך הוא ע"י המטה ואי שקלה ל"י
למטה אין כאן סוכה, אבל אם העמיד עמודים וסמך הסכך
עליהן חשבינן המטה כהוכנסה צסוכה לתשמיש, ואע"ג דכל ד'
הכרעים הם ד' זווית הסוכה והמטה ממלחה את כל הסוכה ואי
אפשר ל"י לישצ צסוכה רק על המטה וגם השלפת מעמיד על
המטה מ"מ אין המטה ממשעת את החזיר, וכל זה רמזו במש"כ העור
והכרעים הם דפנות, אבל אם דפנות הסוכה מחויבות חל המטה
ובי שקלה ל"י למטה הדפנות נופלות ר"ר י"ע מן המטה עד הסכך
דע"כ המטה היא קרקעית הסוכה, ואין צ"ח שום סכרה לחלק בין
סכך נסמך על המטה לדפנות נסמכות, שהרי לא מנה דין סכך
חזינן ע"ה חלה דברי סכרה הן לקצוה אם דירתו על הארץ והמטה

מעמיד בדבר המקבל טומאה בסוכה

76

איסור מעמיד, מדינא - או משום גזירה

(א) במתני' במס' סוכה (י"א ע"א) כללא כייל בדיני הסכך, איזהו מהן כשרה לסכך בו הסוכה, ואיזהו פסולה, וז"ל זה הכלל כל שהוא מקבל טומאה, ואין גידולו מן הארץ, אין מסככין בו, וכל דבר שאינו מקבל טומאה, וגידולו מן הארץ מסככין בו ע"כ. ובגמרא (שם ע"ב) יליף לה מקראי עיי"ש. והכי קיימא לן לדינא (סי' מרכ"ט ס"א) דהסכך צריך שיהא גידולו מן הקרקע, וגם שלא יהא דבר המקבל טומאה.

והנה תנן במשנה (שם כ"א ע"ב) "הסומך סוכתו בכרעי המטה כשרה, ר' יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה [כלומר שאין הסכך מתקיים בלא כרעי המטה] פסולה, ובגמרא (שם) מאי טעמא דר' יהודה, פליגי בה ר' זירא ור' אבא בר ממל, חד אמר מפני שאין לה קבע, וחד אמר מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה ע"כ. ופירוש "מפני שאין לה קבע" ויתבאר בס"ד בדברינו לקמן (מאמר סוכת דירת עראי נעין או ג'ג') עיין שם באורך.

וכאן בדברינו נבאר בס"ד, הטעם "מפני שמעמידה על דבר המקבל טומאה", וז"ל רש"י ואף על פי שלא למדנו פסול [בדבר המקבל טומאה] אלא לסכך, הואיל ועיקרו של סכך אלו מעמידין [ר"ל דדבר המקבל טומאה הוא מעמיד ומקיים את הסכך], הוי כאלו סיכך בדבר המקבל טומאה עכ"ל, ומשמעות לשונו של רש"י נראה דהוי פסול גמור דאורייתא,

דכיון דעיקר המעמיד של הסכך הוא דבר המקבל טומאה, חשיב כאילו סיכך בהו, ופוסל מדין תורה.

וכן כתב הב"ח (סי' מרכ"ט ס"ה נאד"ה עוד נ"ל, וסי' מר"ל ס"ד) בדעת רש"י, ומבאר הב"ח דעתו דהוא מדין דקיימא לן בעלמא (שגמ' ס' ע"א) הכל הולך אחר המעמיד ע"ש. והיינו דמצינו (שם נ"ט ע"ב) דנחלקו תנאי גבי קבלת טומאה, לענין כלי שנעשה מדבר שאינו מקבל טומאה והעמידו בדבר. שמקבל טומאה, אם הכלי מקבל טומאה, וחכמים אומרים הכל הולך אחר המעמיד, ומקבל טומאה.

אבל הרמב"ן (מלחמות שם י' ע"א דפי הרי"ף, ד"ה ועוד) בשם הראב"ד פירש, וז"ל מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה, שהיא גזירה שלא יאמרו זה עומד, וזה מעמיד, כשם שראוי להעמיד, כך מסככין בו, עכ"ל. וכן כתב הר"ן (שם ד"ה ממני) בשמו, וכן כתב בחי' הריטב"א (שם ד"ה וקד' אמר) דהוי גזירה מדרבנן שיבואו לסכך בה. ומבואר מדבריהם דלא מיתסר אלא מדרבנן, אבל מדאורייתא משרי שרי, ולא אמרינן דנחשב כסיכך בדבר המקבל טומאה [וכדפירש"י], משום דהכל הולך אחר המעמיד.

→ החילוק בין דין מעמיד בכלי, לדין מעמיד בסוכה

ובאמת יש לעיין בזה, מאי דחזינן מדבריהם דלא סברי כלל סברת רש"י, דלפי

זה אף בו רק על י דברים ה הארץ. ל צריך ביי כלי לעני המעמיד, לענין טו שכתב דו אחר המי ואם המו כן צ"ע הוא דבו התורה ז כמו כן מתקיים לסכך בד שאינו

והנכון כשדנין צורת הכ כלי כלל דהמעמי כיון דגו טומאה הסכך ע שעל יד דגוף הו נתייבש בתוכה ומקיימה ופסול ל אבל בא ויש לה לחוד, א

ספר חיים לחג

ברג"ל ר' חיים קלמן אורחאן פ"א י"א

זה אף בבונה סוכתו בצירור דכל הסכך מתקיים רק על ידי דבר המקבל טומאה [או בשאר דברים הפסולים לסכך כגון שאין גידולו מן הארץ]. לא מיפסל אלא משום גזירה, ולכאורה צריך ביאור שהרי נתבאר דחכמים סברי בדין כלי לענין קבלת טומאה, דהכל הולך אחר המעמיד, [ועיין בש"ך (יו"ד סי' ק"כ ס"ק י"ז) לענין טבילת כלי של מתכות ועץ מעמידו, שכתב דנחלקו הפוסקים אם אמרינן הכל הולך אחר המעמיד, ואם עיקר העץ פטור לטובלו, ואם המתכות עיקר חייב לטובלו עיי"ש]. ואם כן צ"ע למה לא יפסול הך סוכה שהמעמיד הוא דבר שמקבל טומאה, ומאי שנא בכל התורה דקיימא לן הכל הולך אחר המעמיד, כמו כן הוי לן למימר שכל שקיום הסכך מתקיים ועומד דוקא בדברים שאינן ראויין לסכך בהו, חשיב כאלו סיכך באותו דבר עצמו שאינן ראויין לסכך, דהולך אחר המעמיד.

דבר אחר שנעשית להניח הסכך עלה הוא דבר המקבל טומאה, וכיוצא בזה דבר הפוסל בסכך, לא שייך לומר בה דעצם הסכך חשיבי כאותה דבר שהניח עלה הסכך, דהלא הסכך הוא דבר נפרד לעצמו, ויש לה עמידה וקיום בפני עצמו בלא דבר הפוסל, בשביל שהניחה על דבר המקבל טומאה, לא אמרינן דחשיבי אותו דבר מעמיד, דנימא דאזלינן בתרה, כיון שאין עמידת גוף צורת הסכך על ידי זה המעמיד. ואין לדון בדין סוכה שהדבר שמניח הסכך עליו הוא דבר הפוסל לסכך בה, אם הוא פסולה, רק מחמת דין מעמיד דשייך גבי סוכה דוקא, והיינו משום גזירה דרבנן שמא יבא לסכך בדבר המקבל טומאה. אבל וודאי דאינו דומה לדין מעמיד כלי שדנין בעלמא, זהו הנראה בביאור שיטת הראשונים הנ"ל.

← והנבון בזה בדעת אלו הראשונים הנ"ל, דסברי דלא שייך דין מעמיד אלא כשדנין באיזה כלי שעל ידי המעמיד נתייצר צורת הכלי, ובלאו המעמיד אינו מתקיים צורת כלי כלל, בזה הוא דפליגי תנאי אם אמרינן דהמעמיד הוא העיקר ואזלינן בתרה, או דלמא כיון דגוף הכלי נעשה מדבר שאינו המקבל טומאה אזלינן בתרה. ואין הכי נמי גם לגבי הסכך עצמה, אם קני הסכך יש בה מעמיד שעל ידה מתקיים ועומד צורת הסכך, וכגון דגוף הסכך הוא מעץ וגידולי קרקע, והוא נתייבש ואין לה עמידה בפני עצמה, ויש בתוכה חוט ברזל שמקבל טומאה המעמידה ומקיימה, שפיר יש לדון בה מדין מעמיד ופסול לסכך בה, דחשיבי כאלו כולה מתכות. אבל באופן דהסכך עצמה הוא ממין הכשר, ויש לה קיום בפני עצמה על ידי מין הכשר לחוד, אלא דאופן הנחתה על דופני הסוכה או

אבר דעת רש"י לפי מה שביארו הב"ח, הוא שעל עצם צורת הסוכה הדפנות עם הסכך שייך גם כן לדון דין מעמיד, ויש להסתפק בה נמי אם אזלינן בתר המעמיד, כמו דפליגי בעלמא בכל כלי אם אזלינן בתר המעמיד. ונראה דהיינו טעמיה, דסבר שאין הדיון כאן רק על הסכך בפני עצמו, אלא על צורת קיום הסכך על הדפנות, ולפיכך אם מניח הסכך על דבר המקבל טומאה פסול מדין תורה, כיון דאין הסכך מתקיים על הסוכה בלא המעמיד. וכמו דאמרינן בכל התורה כולה דאזלינן בתר המעמיד הכלי, משום דעיקר עמידת הכלי הוא על ידי המעמיד. הכא נמי בסוכה שאין ציור הסוכה מתייצר אלא על ידי דבר המעמיד את הסכך, בעת שמסכך על ידם, יש לומר דאזלינן בתרה, כיון דעיקר עמידת צורת הסוכה הוא על ידם. [ועיין עוד לקמן (או"י סי') שכתבנו לבאר דאף לדעת רש"י והב"ח, כל שיש לומר דמעשה קרקע עביד, אין בו משום דין מעמיד].

L

76 בגדר מעמיד דאסור [שיטת הרמב"ן ואינך הראשונים]

(ב) נתבאר דעת הרמב"ן ואינך הראשונים דמפרשי בהא "שמעמדה בדבר המקבל טומאה" דהוי גזירה מדרבנן שמא יבואו לסכך בה. והרמב"ן הקשה לפי פירוש זה, דהלא שנינו (טס כ"ג ע"ב) העושה סוכתו בראש האילן כשירה, ולא פליג ר' יהודה עלה, אף על גב דאילן פסול לסכך בו [דהוי מחובר], ואם כן הוי ליה למיפסל בזה משום גזירה שיבוא לסכך בה, והביא בשם הראב"ד שתירץ דשאני אילן דלא שכיחא דמסככי במחובר, על כן לא גזרו עלה שמא יבאו לסכך בהו.

ועיין בחידושי הריטב"א והר"ן הנ"ל שהביאו נמי תירוצו של הראב"ד, ודחו תירוצו דהלא מצינו במשנה (י"א ע"א) הדלה עליה את הגפן לסכך בה דפסול משום מחובר, אלמא דשכיח הוא לסכך במחובר. ומכח זה דחו תירוצו הראב"ד, וכתבו דעל כרחק צריכים לתרץ כמו שתי' הרמב"ן דלהלן.

מעשה קרקע בעלמא קעביד

והרמב"ן תירץ דהא דתנן העושה סוכתו בראש האילן, לא מיירי בסמך הסכך עצמו על האילן, דאז ודאי פסולה משום גזירה שמא יבא לסכך במחובר, וכמו שנתבאר דבכל דבר שאינו ראוי לסכך גזרו חכמינו ז"ל להעמיד על ידו הסכך, משום גזירה שמא יבא לסכך בהו. אלא דמיירי ב"עושה הדפנות על האילן, וסומך סכך עליהם [כלומר על הדפנות ולא על האילן] וכו', דמכל מקום אינו מעמיד ממש במחובר, אלא שהמחובר סומך את המעמיד, וכיוצא בזה הכשירו, דמעשה קרקע בעלמא קא עביד עכ"ד.

וביאור תירוצו של הרמב"ן מה שהדגיש לומר, "דמכל מקום אינו מעמיד ממש במחובר וכו' דמעשה קרקע בעלמא קא עביד", ומשמע דדוקא משום דקא עביד מעשה קרקע הוא דשרי, ולא משום דאינו מעמיד ממש גרידא. מצינו פלוגתא בדברי האחרונים בפירוש דבריו, ויש בזה נפקא מינה לדינא. וכדי להבין היטב דבריהם, יש להקדים בתחלה דברי הפוסקים בהך דין דמעמידה על גבי דבר המקבל טומאה, ואחר כך יתבאר בס"ד היטב דברי האחרונים בזה.

דעת הפוסקים לדינא

(ג) הנה במה דפליגי במתני' תנא קמא ור' יהודה בסומך סוכתו על כרעי המטה, דתנא קמא סבירא ליה דכשרה, ור' יהודה סובר שאם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסולה, הכריע הבעל המאור לדינא כתנא קמא דלעולם הסוכה כשירה. אבל מדברי הרי"ף מוכח דנקט לדינא כר' יהודה דפוסל עיי"ש. מיהו לא ביאר הרי"ף טעם הפסול, אי משום שאין לה קבע, או משום שמעמידה על דבר המקבל טומאה.

ובתרומת הדשן (טו"ח סי' ל"א) הוכיח בדעת הרי"ף דס"ל עיקר כטעם אין לה קבע, והאריך שם להוכיח דלא קיימא לן כהאי מאן דאמר דסבירא ליה מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה, עכת"ד. וכן כתב הרא"ש בפסקיו (טס פ"ג אות א') עיין שם.

אבל הרמב"ן (מלממוט טס) וכן הר"ן (טס ד"ה ולענין) העלו דנקטינן לחומרא כב' הטעמים, בין משום שאין לה קבע, ובין מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה.

הנהגה
הקורו
במסמו
שהם
מעמיד
לן כר
המטה
שמעמ
דמאן
המקב
וכשו'
גביו,
שמעמ
דחייש
המקב
הנ"ל.
התרונו
הסוכו
טומא
סיתרו
ובס"ז
ד
ד
אברה
לדעת
המקב
לחבר
טעמו
קיימו
אגן

והנה התרומת הדשן (טז) דן בדבריו על שאלתו, אם מותר לחבר כלונסות [הקורות שנשמכים הסכך עליו] הסוכה במסמרים של ברזל, או לקושרו בבלאי בגדים שהם מקבלים טומאה. וביאר שם דאף דהוי מעמידו על דבר המקבל טומאה, ואנן קיימא לן כר' יהודה דפוסל בסומך סוכתו על כרעי המטה, ומבואר בגמ' דחד אמר מפני שמעמידה וכו', מכל מקום לא קיימא לן כהך דמאן דסבירא ליה שאין מעמידין הסכך בדבר המקבל טומאה וכנ"ל, ולהכי הסוכה כשרה עכתו"ד.

ובשו"ע (סי' מרכ"ט ס"ז) פסק שאין להניח סולמות על גג הסוכה כדי לסכך על גביו, והיינו ליתן עליו הסכך, והטעם מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה, ומשמע דחיישינן לדינא להטעם של מעמידה בדבר המקבל טומאה דפוסל, וכדעת הרמב"ן והר"ן הנ"ל. ושם בס"ח העתיק המחבר דינו של התרומת הדשן הנ"ל, וז"ל לחבר כלונסאות הסוכה במסמרות של ברזל וכו', שהם מקבלים טומאה אין קפידא. ולכאורה דברי השו"ע סותראי נינהו, דבס"ז חשש לדעת האוסרים, ובס"ח פסק כהתרומת הדשן שאין קפידא בדבר כלל. L

7 ← מעמיד דמעמיד - דעת המתירים

(ד) **וכבר** תמה בזה על דברי השו"ע המגן אברהם (טז ס"ק ט'). ותירץ המגן אברהם דבאמת דעת המחבר לדינא לחשוש לדעת הסוברים דאין מעמידין הסכך בדבר המקבל טומאה, ומה שכתב שאין קפידא לחבר כלונסאות של סוכה במסמרים, היינו טעמא דאף דהתרומת הדשן התיירו מטעם דלא קיימא לן כמאן דאוסר משום מעמיד וכנ"ל. אנן לא סבירא לן בזה כהתרומת הדשן, אלא

דעת המחבר שיש להתיר בזה גם למאן דאוסר להעמיד על דבר המקבל טומאה. והסברא בזה הוא על פי דברי הרמב"ן והר"ן (ד"ה ממני) הנ"ל לענין סוכה שהעמיד הדפנות בראש האילן והסכך נסמך על הדפנות, שאין בה פסול מעמיד, אף שהאילן מעמיד הדפנות, ואי לאו האילן לא היה מתקיים הדפנות והסכך, אף על פי כן כיון דאין הסכך מתקיים על דבר המקבל טומאה עצמו, רק הדבר המעמיד את הסכך הוא מתקיים על דבר המקבל טומאה לא מיפסל. והכא נמי בהך דס"ח שאין הסכך עצמו נסמך על דבר המקבל טומאה, שהמעמידין עצמן דהיינו הכלונסאות של עץ כשירין, לכן אף שמחבר את הכלונסאות עם מסמרים שמקבל טומאה, אין בהו פסול משום מעמיד, דלא אסרו ד"ל אלא במעמיד דוקא על דבר המקבל טומאה, ולא כשהמעמיד נסמך על דבר המקבל טומאה עכתו"ד, וכן בביאור הגר"א (טז סעיף ז') העיר נמי בכל זה ע"ש, וציין לדברי המגן אברהם הנ"ל.

ומבואר דהם מפרשי בדעת הראשונים דמחלקי בין אם המעמיד גופיה הוי דבר המקבל טומאה דפסול, בין אם המעמיד שעליו נסמך הסכך אינו מקבל טומאה, רק דבר המעמידו הוא דהוי דבר המקבל טומאה דכשרה. ואף דבודאי לענין שאר דיני תורה כשאנו דנין דין מעמיד, אין נפקא מינה לן בין אם הוי מעמיד ממש בלי שום דבר המפסיק, או שיש איזה הפסק ביניהם שגוף הכלי נסמך על איזה דבר, ומפסיק בין המעמיד שהוא דבר המקבל טומאה, רק בכל מקום אולינן בתר מה שהוא עיקר המעמיד, שעל ידה יש קיום ועמידה להכלי, ועלה הוא דהוי שם מעמיד, ולא שנא לן אם יש דבר המפסיק או לא. מכל מקום שאני כאן לענין סוכה דכל איסורא דמעמיד אינו רק משום גזירה, שמא יבא לסכך

במעמיד עצמו, ש"יאמר זה עומד, וזה מעמיד, כשם שראוי להעמיד, כך מסכין בו". משום הכי כל שיש איזה דבר שמפסיק בינייהו, ואין הסך נסמך ועומד על דבר המקבל טומאה עצמו, בכהאי גוונא לא גזרו חכמינו ז"ל. וכן מבאר הפרי מגדים (ס"א ס"ק ט') שיטת המגן אברהם וזה לשונו שם, כל שהסך כשר סומך ונשען על דבר המקבל טומאה, או משאר דברים הפסולים לסך וכי אסור, וכל שהסך נשען על מעמיד כשר, והמעמיד יש לו מעמיד שני שפסול לסך, אז לא גזרינן אפילו לכתחלה עכ"ל.

וע"כ כרחק לפי דבריהם צריך לומר דלשון הרמב"ן שסיים דמעשה קרקע בעלמא קא עביד, עיקר כוונתו בזה דיש היכר לאדם שלא יבא לסך בדבר המקבל טומאה עצמו, על ידי שמחזיק את הסך על דבר שאינו מקבל טומאה דוקא, ורק למטה ממנו איכא דבר המקבל טומאה אז הוא כמו קרקע בעלמא, ולא שייך הך גזרה.

ובביבורי יעקב (ס"א ס"ק ט"ו) הביא נמי לדברי המגן אברהם והוסיף על זה, דלפי זה שרי נמי להניח קנים שהסך נסמך עלה אפילו על כלי ממש, ולהניח הסך עליהם, ואין אסור אלא כשהסך מונח ממש על דבר המקבל טומאה או שפסול לסך בהו מטעם מחובר וכדומה, ולא במעמיד דמעמיד.

מעמיד דמעמיד [דעת האוסרים]

(ה) אב"ר החזון איש (או"ח סי' קמ"ג סק"צ) כתב על דברי המגן אברהם והגר"א הנ"ל שהם תמוהים מאד, ולא כתבו הרמב"ן והריטב"א והר"ן להכשיר [אפילו לדבריהם דטעם איסור מעמיד הוא רק משום גזירה], אלא דוקא במעמיד הדפנות על המטה,

או על האילן, והם [כלומר המטה והאילן] מעשה קרקע בעלמא קא עביד. והיינו דדוקא כשהסך הוא על דופן הנסמך על גבי דבר המקבל טומאה וכיוצא בו, כלומר שהדבר שהסך נסמך עליו אינו ראוי לסך בו, וזהו הדבר נסמך על גבי דבר המקבל טומאה, דאז אמרינן דהדבר המקבל טומאה מעשה קרקע בעלמא קא עביד. ואין זה ענין למעמיד הכלונסאות המחזיקים את הסך במסמרים וכדומה דבר המקבל טומאה, דהרי הכלונסאות עצמן הם גם כן סך, ואין אנו מחלקין בסך עצמו לומר שהתחתון יתחשב כמעמיד העליון ולהכשיר את העליון. ורק בנסמך הדופן על דבר המקבל טומאה, דדופן לא הוא סך כלל, בזה הוא שכתב הרמב"ן ואינן הראשונים להתיר. וזהו כוונתם במאי דקאמרי דמעשה קרקע בעלמא קא עביד, כלומר שהדפנות נסמכים עליהם, כדרך שהם נסמכים בעלמא על הקרקע, ואם כן כל שמחזיק וקובע את הכלונס במסמר חשיבי כמעמיד בדבר המקבל טומאה ופסול.

והוכיח החזון איש כדבריו, מדברי הרמב"ן במלחמות (ס"א), וכן הוא בר"ן (ס"א) שכתבו לבאר גבי סומך סוכתו על כרעי המטה וכו', דבהעמיד קונדסין (נעמידה) על גבי המטה, לא שייך לפסול משום מעמיד, "מטעם דמעשה קרקע קעביד". והיינו משום שאין המעמיד בשטח הסך רק מעמידו מתחתיו ועליו נותן קונדס בעמידה, ולהכי חשיבי מעשה קרקע שימש, אבל משום דהוי מעמיד דמעמיד לא כתבו להכשיר, הרי דלא הכשירו בה וכנ"ל.

והעלה שם החזון איש כן לדינא, דלדין שאנו נוהגין להחמיר כדעת הרמב"ן ור"ן אין לקבוע הכלונסאות במסמרים, עיין שם.

והנה על
בי
שם סך
הב"ח, ש
הסוכר ד
מדינא, ד
טומאת פ
הכשיר ב
גבי האי
הסך גכ
דהקונדס
מעמיד, ו
הנ"ל ע
דהמלחמו
בסוכה א
שבכלי הו
דהוא מד
דיועיל ו
במעשה
דאיסור נ
דמפרש נ
איש הנ"
גוונא, ל
שכתבו

אין על

והודוש

כהלכתה
הניח כ
אפשר ב
וכו' עכ
דמעמיד
תרכ"ט ו
נסר על
נעשית

והנהגה על דרך זה שביאר החזון איש לחלק בין אם דבר שנשמך הסכך עלה הוה שם סכך עליו, צריכים ליישב לפי שיטת הב"ח, שהרי בדברינו לעיל (או' א') נתבאר דטובר הב"ח דפסול מעמיד בסוכה הוא מדינא, דדינו ככל דין מעמיד לענין הלכות טומאת כלים ושאר דיני תורה. ואפילו הכי הכשיר בהעמיד קונדסין על גבי מטה, או על גבי האילן, וסיכך על הקונדסין, כיון שאין הסכך נסמך ממש על המטה, אף על פי דהקונדס נסמך עליו, אפילו הכי לא חשיב מעמיד, וצ"ח הב"ח בדבריו לדברי המלחמות הנ"ל עיי"ש. הרי חזינן מדבריו דאף דהמלחמות הלא סבירא ליה דדין מעמיד בסוכה אינו רק משום גזירה, ולא מדין מעמיד שבכל התורה כולה וכנ"ל, והב"ח הרי דעתו דהוא מדינא דמעמיד, ואפילו הכי דעת הב"ח דיועיל סברת המלחמות דלא הוי מעמיד במעשה קרקע שימוש, אף לפי שיטתו דטובר דאיסור מעמיד הוא מדינא. ועל כרחק דהיינו דמפרש בדברי הרמב"ן על דרך שביארו החזון איש הנ"ל, דהיינו טעמיה דלא מפסל בכהאי גוונא, לאו משום דלא שייך הגזרה [וכמו שכתבנו לפי דעת המגן אברהם] רק משום שאין עליו שם מעמיד.

אין לקבוע הנסרים שמעמיד הסכך עליהם על ידי מסמרים לכותל

וחידושי על הפרי מגדים שכתב באמצע דבריו שמבאר כללי תיקון סוכה כהלכתה (סי' תרמ"ג מ"ז סק"ד) וז"ל, ואם הניח כלונסות (קורה) וחברן במסמרים, ואי אפשר בזולתם, יש לומר הוה מעמיד בפסול וכו' עכ"ל, משמע דחושש לדינא דמעמיד דמעמיד פסול, ודלא כמו שכתב בעצמו בסי' תרכ"ט (א"ח ס"ק ט') הנ"ל. ואפשר דקביעת נטר על ידי מסמרים חמיר טפי, דהמסמר נעשית חלק מהנסר, ולא חשיב מעמיד

דמעמיד אלא מעמיד עצמו. אבל בנותן נטר או חתיכת עץ המפסיק בין הסכך ובין דבר המעמיד, לא החמיר הפרי מגדים כלל לדינא. [ועיין בפתחא זוטא (סי' תל"א סק"א) שהעיר דלכאורה היה לפסול להעמיד הסכך בכלונס הקבוע במסמר דיופסל משום דחשיבי קבע, וסכך צריך שיהא עראי כמבואר במגן אברהם (סי' תרכ"ז ס"ק ז') בשם האגודה (רי"ט סו"ס ס"א)]. ובפרי מגדים הנ"ל דן רק משום מעמיד בדבר המקבל טומאה לא משום קבע עיין שם.]

ועל כל פנים לפי זה יש מקום להחמיר לדינא, שלא לקבוע את הנסרים המחזיקים את הסכך על ידי מסמרים לכותל.

סכך על קני מתכות המחוברים לכותל

(ו) והנה הר"ן (ד"ה ולענין) הנ"ל סיים בזה"ל אף על פי שעכשיו נהגו לסמוך סוכות (סכך) על גבי כתלים שאין מסככין בהן, לפי שאין גידולו מן הארץ, היינו טעמא [כלומר שאין חוששין משום מעמיד בדבר שאינו כשרה לסכך] דלא שכיח לסכך בכיוצא בהן, ועוד דכולי עלמא ידעי דכל כהאי גוונא בית דירה מקרי ולא סוכה, הלכך ליכא למיגזר. ויש שנוהגין לעשות בכותלים דפנות של קנים משום היכרא, כדי שלא יהא נראה כסומך (הסכך) על הכותלים לגמרי, ומדת חסידות בעלמא הוא, עכ"ל הר"ן ומובא בבכורי יעקב (ס"ט ס"ק ט"ו) לדינא.

ומשמעות כוונת הר"ן נראה שהיו עושים הקנים אצל הדופן משום היכרא בעלמא, אבל לא היה נסמך הסכך עליהן באמת רק על כותלי הבית, ורק למראית עין הרואה שלא יהא נראה כסומך על הכותלים היו מעמידין קנים אצל הדופן, שיהא נראה כאלו הסכך נסמך עליהן.

אבל החזון איש (סס) הבין שהיו מעמידים הקנים אצל הכתלים לסמוך הסכך על הקנים, ולא על הכתלים [הפסולים לסכך]. והכריח גם מזה כשיטתו הנ"ל דלדעה זו גם מעמיד דמעמיד אסור, דהלא ודאי אחר שהעמיד הקנים הוצרך ליתן עליהם כלונס (קורס) מקנה לקנה כדי שיחזיק ויתקיים עליהן הסכך, ומעתה אם נאמר כשיטת המגן אברהם והגר"א דדוקא במעמיד ראשון איכא איסור משום מעמידו בדבר המקבל טומאה, אבל ביש הפסק לא גזרו ביה, די בהעמדת כלונס על הכתלים של הבית עצמו בלא קנים סביב הדפנות. אלא ודאי לא יועיל הפסק לבד, ולא סגי בנתינת כלונס על הכתלים (שאין לסכך נסו). על כן הוצרך להעמיד קנים על גבי קרקע ועליהן נותן כלונס ומניח על גבן הסכך, כן הוא תוכן הוכחות החזון איש עיי"ש. וכן נראה בבכורי יעקב (סס) שלמד כן בכוונת הר"ן. ולעני"ד יש לפרש שאין כוונת הר"ן כלל בהעמדת קנים סביב הכתלים דיהיה הסכך נסמך על גבן, רק נותנן שם משום היכירא לבד ונשאר הסכך מונח על גבי הכתלים וכנ"ל, ואם כן אין ראייה לסתור דברי המגן אברהם והגר"א דמעמיד דמעמיד מותר.

ועל כל פנים לפי מה שנתבאר דברי הר"ן נמצא דמעיקרא דינא מותר ליתן סכך על גבי כתלים, באופן דכולי עלמא ידעי דאין לסכך בהו וכנ"ל. ואם כן נראה לכאורה דהוא הדין אם סומך הסכך על גבי קני מתכות המחוברים בכותל, חשיבי ככותל עצמו, ומותר להעמיד עליהם הסכך ולא גזרו בהו מדין מעמיד.

מיהו כפי הנראה מלשונו של הר"ן לא כתב להתיר אלא בנסמך על דבר שיש עלה שם כותל דוקא, אבל בקני מתכות לא עדיפי מאילן, דסבירא להו להר"ן דגזרינן בהו שלא

יסמוך סכך עלייהו משום איסור מעמיד וכנ"ל, ואם כן גם בקני המתכות המחוברים לכותל פסול לסכך בהו.

ואם כן לדינא הסומך סכך שלו על קני מתכות המחובר לכותל, צריך ליתן חתיכת עץ או סכך על גבי קני המתכות, וליתן הסכך עלייהו דמעמיד דמעמיד לדינא מותר [לשיטת המגן אברהם והגר"א], ועיין עוד בשו"ת מנחת יצחק (פלק ד' סי' מ"ה או ג').

מעמיד באין ראוייה לסכך מדרבנן

(ז) **הנה** הפרי מגדים (סי' מרכ"ט ח"א ס"ק י"א) מסתפק במעמיד הסכך על גבי דבר הפסול לסכך מדרבנן, כגון נטר רחב ד' שפחים וכדומה, אם יש לומר דבדרבנן לא גזרו, דהוי גזירה לגזירה, וסיים בצ"ע.

ובפתחא זוטא (סס סעיף ז' סק"ו) העיר בדברי הריטב"א (כ"א ע"צ ד"ה ומד) מבואר להדיא דכל שאין איסורו לסכך אלא מגזירה דרבנן לא גזרו ביה איסור מעמיד, דהוי גזירה לגזירה עכ"ד. וגם הבכורי יעקב (סס ס"ק י"ד) כתב על הפרי מגדים דחומרא יתירא הוא לפסול בזה, כיון דפסול נטר רחב ד' אינו אלא משום גזירת תקרה, הוי ליה גזירה לגזירה לאסור להעמיד הסכך על ידו.

אבל בשו"ת אמרי יושר (מ"א סי' מ"ג) החמיר שלא להעמיד הסכך בנסרים רחבים ד', והביא דברי הפרי מגדים הנ"ל שהניחו בצ"ע.

מעמיד על דופני הסוכה העשויים מנסר
רחב ד'

(ח) **ולפי** זה במה שרגילין לסמוך הסכך על דופני הסוכה העשויים מנסרים

החביב
[הבינו
פה

מיהו

דבמע
לומר

(א) ת

הבית
והתחה
ברייתא
"בסכה
סוכות.
הסוכה

וברין

לסוכה
טפח ו
ארבע
ומפרש
שם. ונ
ותפסו
נימא ז

רחבים יותר מד' טפחים, לדברי האחרונים [הביכורי יעקב, והפתחא זוטא] פשוט שאין בה איסור משום מעמיד, והסוכה כשרה.

מיהו אף למה שחושש האמרי יושר להחמיר משום ספיקת הפרי מגדים נראה לענ"ד דבמעמיד על דופני הסוכה הרחבים שלנו, יש לומר דעדיפי ומותר לכולי עלמא, דהא איכא

בזה עוד סברא להתיר והוא שיטת הר"ן הנ"ל דמותר ליתן הסכך על כתלים המקבלים טומאה, דניכר לכל שהם כתלים של בית, ולא גזרו בכהאי גוונא משום איסור מעמיד, כמו כן בנידון דידן דעיקרן של הנך נסרים נעשית לכותלי הסוכה, וודאי שיש להקל על כל פנים בנסרים רחבים ד' דמבואר בהדיא בריטב"א להקל.

L

העושה סוכתו תחת האילן

סוכה תחת אילן

(א) תנן במתני' (סוכה ט' ע"ב) העושה סוכתו תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית, סוכה על גבי סוכה העליונה כשרה והתחתונה פסולה וכו' ע"כ. ובגמרא מייתנין ברייתא דדרשינן מדכתיב בסוכות תשבו "בסכת" חסר, סוכה אחת אמר רחמנא ולא ב' סוכות. וממעטינן מינה א' "לא סוכה תחת הסוכה, ב' ולא סוכה תחת האילן, ג' ולא סוכה תחת הבית".

וברין סוכה שעל גבי הסוכה איתא בגמרא (טס"ו ע"א) "וכמה יהא בין סוכה לסוכה ותהא תחתונה פסולה, אמר רב הונא טפח וכו', ורב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי ארבעה וכו', ושמואל אמר עשרה" ע"כ, ומפרש בגמרא טעמא דכולהו אמוראי עיין שם. ופירש"י וכמה יהא הפסק בין סכך לסכך, ותפסול תחתונה משום סוכה תחת סוכה, דלא נימא חד סוכה הוא: טפח, אבל בציר מטפח חד סככה הוא: ע"כ.

והנה ממשמעות לשון הברייתא הנ"ל נראה דג' דברים הנ"ל נתמעטי מדיוקא דקרא ד"בסכת" תשבו, דדוקא סוכה אחת אמר רחמנא, אבל סכה שתחת דבר מסכך אחרינא כגון סוכה או בית פסול. אבל המהרש"א (טס מוד"ה פירס) כתב דהני תרתי א' סוכה תחת האילן ב' וסוכה תחת בית דהוי סכך פסול, אינו צריך ילפותא דקרא ד"בסכת" לפוסלו, משום דסוכה אחת אמר רחמנא, דכיון דהסוכה הוא תחת אילן או בית, אם כן הרי הוא יושב בצל סכך פסול, כלומר דכיון דאף בלעדי הסכך יש כאן צל מחמת תקרת הבית או האילן, נמצא שעיקר הצל נעשה מחמת הבית או האילן, ולפיכך הסוכה שתחתיה פסולה. ומשום הכי לא איפלגי אמוראי בגמרא כמה יהא החלל בין אילן לסכך הכשר דיפסול משום סוכה תחת האילן, כמו דאיפלגי בסוכה תחת הסוכה, ועל כרחך דבסוכה תחת אילן או בית אף דליכא שום חלל ביניהם פסול, אף על פי דלא מיקרי שתי סככות דהכל הוה סככה אחד, אפילו הכי פסול הוא, כיון דיושב בצלו

פסול במעמיד

א. אי הוא פסול דאורייתא או דרבנן + ב. מעמיד בפסולי תעשה ולא מן העשוי + ג. אי קיי"ל דמעמיד בדבר המקבל טומאה פסול + ד. מעמיד דמעמיד + ה. מעמיד בדבר המקבל טומאה סכך שיכולה לעמוד מעצמה + ו. ציור דפסלינן מעמיד

א. אי הוא פסול דאורייתא או דרבנן

ונראה דלרש"י מסתבר דאין להעמיד הסכך ע"ג כל דבר דפסול לסכך בו מדרבנן, דכיון דאמרינן דהוי כאילו מסכך בדבר המעמיד גם בסכך כזה אסור להעמיד. אבל לדעת הר"ן י"ל דמותר להעמיד בדבר דפסול לסכך בו מדרבנן, דלא גזרו רק בסכך שפסול מדאורייתא. וכן יש נפק"מ אם מותר לסכך על כותל אבנים, דלהר"ן מותר כיון דלא שכיח שיסכך בהם, וי"ל אבל לרש"י פסול, דאין הטעם משום שמא יסכך בהן, רק הוא פסול בעצם דעיקרו של סכך אלו המעמידים. ע"ש

סכך דפסולו מדרבנן

והנה כתבנו דסכך דפסול מדרבנן תלוי בפלוגתא הנ"ל, והאחרונים דנו בזה. דהפמ"ג (כ"א"א ס"י תרכ"ט סק"א) כתב וז"ל, והנה מעמיד בדבר הפסול מדרבנן נסר ד' טפחים וכדומה, י"ל דלא גזרו דהוי גזירה לגזירה וצ"ע, וכמו"כ ראוי לכל ירא שמים שיהא הדפנות עכ"פ נסרים שאין בהם ד' טפחים או המעמיד העליון הקורה שהסכך נשען עליו פחות מד' טפחים וכשר, עכ"ל. וכן איתא בשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' מ"ג) דירא שמים יחמיר בזה, וה"ה בכל פסולי סכך מדרבנן. אמנם הביכורי יעקב (סק"א) כתב להקל בזה. L

תנן (דף כ"א ע"ב) הסומך סוכתו בכרעי המטה כשרה, ר' יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד בפנ"ע פסולה, ע"כ. ואיתא בגמ' מ"ט דר"י, פליגי בה ר' זירא ור' אבא בר ממל, חד אמר מפני שאין לה קבע, וחד אמר לפי שמעמידה בדבר המקבל טומאה, ע"כ. והנה בפסול מעמיד בדבר המקבל טומאה פליגי הראשונים אי פסולו מן התורה או מדרבנן. דרש"י פי' וז"ל, ואע"פ שלא למדנו פסול אלא לסכך, הואיל ועיקרו של סכך אלו מעמידין הוי כאילו סיכך בדבר המקבל טומאה, עכ"ל. מבואר מדבריו דפסול מדינא מן התורה, דהוי כאילו סיכך בדבר המקבל טומאה. וכן דייקו הב"ח (סי' תרכ"ט) והקרבן נתנאל (אות ג'), ע"ש.

אך הר"ן חולק וז"ל, אבל להעמיד הסכך בדבר שאין מסככין בו הסכך אסור מדרבנן, שמא יאמרו זה עומד וזה מעמיד, כשם שראוי להעמיד כן מסככין בו, אע"ג דתנן לקמן (דף כ"ב ע"ב) העושה סוכתו בראש האילן כשרה, ולא פליג ר"י אע"ג דאילן פסול לסכך בו, שאני אילן דלא חזו לסכך ולא שכיח דמסככי ב' משו"ה לא גזר ר"י וכו', עכ"ל. הרי להדיא דפסול רק מדרבנן שמא יבא לסכך בו. וכ"כ הראב"ד והרא"ה והריטב"א והמאירי.

עו. וכן איתא בבבאור הלכה ריש סי' תר"ל בשם הגר"א. עת. ויליע בזה, דהרי הדרך לבנות תקרה קבועה מאבנים וטיט. ואפשר דהמכוון הוא דכשבים לעשות סוכת עראי מסככים בכלים ולא באבנים, ולכן אין לגזור שיבא לישב תחת תקרת אבנים, דכיו"ע ידעי דבית אינה סוכה, ועיי באור החמה. ע"ש. ויש להכשיר מטעם אחר, דאיתא בבעל העיטור שנוהגים לסכך ע"ג כתלים, כי דופני הבית אינם מקבלים טומאה.

סוכה ת"ת
בר"ה ל שנה ב"ת חז"ל

ב. מעמיד בפסולי תעשה ולא מן העשוי

טומאה, ע"ש. ולאור האמור י"ל דתוס' לשי' אזלי שכתבו (ד"ה אם פסולת) דאחרי הסיכוך גם האוכלים אינם מקבלים טומאה, ואין הפסול אלא משום תעשה ולא מן העשוי, ובתעשה ולא מן העשוי אין פסול מעמיד כלל.

ועפ"ז יש ליישב מה שהעיר הגר"מ שטרנבוך שליט"א (במועדים וזמנים ח"א סי' פ"ב) דאין אנו מסככים ע"ג קורה שלא הונחה לשם צל, הרי מעמיד ע"ג דבר שפסול לסכך בו. די"ל דאין המעמיד נפסל משום תעשה ולא מן העשוי.

אך בהריטב"א (דף י"ב ע"א) מבואר דלא כזה, שביאר טעם המשנה דמותר לסכך ע"ג דפנות העשויות מחבילות, לפי שבדרכנן לא גזרו. ולמה לא כתב כנ"ל, דגזירת חבילה היא מחמת תעשה ולא מן העשוי, ואין מעמיד נפסל משום תעשה ולא מן העשוי.

74 איתא בגמ' (דף ט"ז ע"א) החוטט בגדיש אם יש בה חלל טפח כשרה. ופרש"י דאם יש חלל טפח הוי עשיי בסכך, אבל בדפנות אין דין תעשה ולא מן העשוי. ויל"ע בזה, דהרי עדיין יש לפסול הסכך מדין מעמיד על דפנות הפסולות לסכך מדין תעשה ולא מן העשוי.

ולכאן י"ל דבפסול תעשה ולא מן העשוי אין איסור מעמיד, הואיל והסכך מצד עצמו הוא ממין הכשר לסכך בו, ומצינו יותר מזה בהחזו"א (סי' קמ"ג), שכתב דגם במחובר אין פסול מעמיד כיון דהמין כשר לסכך בו.

ולחנ"ל יש ליישב תמיהת המרחשת (סי' י"ט) מהא דאיתא בגמ' (דף י"ג ע"ב) בסוגיא דידות דכתבו בתוס' דהקוצר לסכך יש לו ידות משום דניחא ל' שהאוכל יכביד על הידות שלא יתפזרו מהסוכה ע"י הרוח, וק' דהוי מעמיד בדבר המקבל

ג. אי קיי"ל דמעמיד בדבר המקבל טומאה פסול

וכן פסק המחבר (סוף סי' תר"ל) וז"ל, הסומך סוכתו בכרעי המטה והכרעים הם המחיצות, אם יש בה גובה עשרה טפחים מן המטה לסכך כשרה, ואם לאו פסולה, עכ"ל. ובב"י כתב דס"ל כן משום דכן היא דעת הרי"ף והרא"ש, שהעיקר הוא כמ"ד לפי שאין לה קבע. הרי מבואר דס"ל דלא חיישינן למי שאוסר להעמיד הסכך בדבר הראוי לקבל טומאה.

והמ"ב (סקנ"ט) כתב דמדברי המחבר משמע דלא איכפת לן בפסול מעמיד, דקבלת טומאה על הסכך נאמרה ולא על הדפנות. וכן פסק האבני נזר (סי' תע"ג אות ד'). והערוך השלחן (סי' תרכ"ט סעיף י"ט) כתב וז"ל, מכיון שרבינו הבי"י פסק כהרי"ף והרא"ש להקל, וזוהי דעת רוב רבותינו הפוסקים, ואפי"ה הר"ן שהחמיר הוא רק מדרבנן, והירושלמי ורוה"פ לא ס"ל הכי, א"כ למה לנו להחמיר, והואיל וגם רבותינו בעלי השו"ע ס"ל להתיר אין להחמיר בזה, עכ"ל.

75 כבר הבאנו הא דפליגי ר"י וחכמים בסומך סוכתו בכרעי המטה אם פסולה או כשרה, ופליגי אמוראי אם פסולה משום שאין לה קבע, או משום שמעמידה בדבר המקבל טומאה. וכתבו התוס' והרא"ש דבירושלמי משמע דטעמא דר"י הוא משום שאין לה קבע, שאין בה י' טפחים מן המטה עד הסכך, ואם יש עשרה טפחים עד הסכך כשרה.

והתרומת הדשן (סי' צ"א) כתב וז"ל, דמדעת הרי"ף והרא"ש מוכח שהעיקר כמ"ד שאין לה קבע, ולכן אין להקפיד להעמיד הסכך בדבר הראוי לקבל טומאה, עכ"ל. ובשו"ת מהרי"ל (סי' קנ"ז) כתב וז"ל, שרוב הגאונים פסקו כרבנן דר"י [הבעה"מ והראבי"ה (סי' תרל"א) והרי"ף גיאות ושבלי הלקט (סוף סי' של"ד)], ואפי' לר"י הא איכא מ"ד שמפרש לדבריו לפי שאין לה קבע, וכתב הרא"ש שאותו טעם הוא העיקר, ולפי"ז מוכח שיותר להעמיד הסכך בדבר הראוי לקבל טומאה, וכן נ"ל להלכה, וכן נהגו כל רבותינו להקל, ואין בזה ספק, עכ"ל.

והנה המחבר לעיל (סי' תרכ"ט סעיף ז') כתב וז"ל, יש להסתפק אם מותר להניח סולם על הגג כדי לסכך על גביו, עכ"ל. וביאר המג"א (סק"ט) דהספק הוא היכא שמסכך בו, אבל להעמיד בו הסכך כבר כתב בהדיא לקמן (סוף סי' תר"ל) שמוותר להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, וכדעת התרומת הדשן, א"נ לכתחילה אסור גם להעמיד, ובדיעבד שרי, ע"ש. והגר"א כתב שתי' השני דחוק, והטעם לפסול הוא רק אם מסכך בו דהוי סכך פסול.

גם מדברי הט"ז (סוף סי' תר"ל) מוכח דאף

לכתחילה שרי. וכ"כ הביכורי יעקב בשם הט"ז, ע"ש. אמנם המ"ב מסיים דמ"מ לכתחילה נכון להזהר בזה, כי יש מן הפוסקים שמחמירין בזה. והגר"י קמנצקי זצ"ל (אמת ליעקב סי' תרכ"ט בהערה) ס"ל שמכיון שפסול מעמיד בדבר הראוי לקבל טומאה אינו אלא לכתחילה, אם העמיד הסוכה בדבר הראוי לקבל טומאה יכול לברך עלי' בלי פקפוק, ואין צורך לטרוח לחפש סוכה אחרת, ע"ש.

L

ד. מעמיד דמעמיד

דעת המג"א והגר"א

76 כתב המחבר (סי' תרכ"ט סעיף ח') וז"ל, לחבר כלונסאות הסוכה במסמרות של ברזל או לקשור אותם בבלאות שהם מקבלים טומאה אין קפידא, עכ"ל. והמג"א (סק"ח) כתב דאפי' לדעת הרמב"ן והר"ן דמחמירין במעמיד בדבר המקבל טומאה הכא כשרה, כיון דהוי מעמיד דמעמיד. וכ"כ הגר"א, וכתב דהתרומת הדשן דהכשיר מטעם הרא"ש דאין אנו חוששין למעמיד, לא ראה דברי הריטב"א שכתב דאם מעמיד קונדיסין על המטה ומסכך על גבן כשר משום מעמיד דמעמיד. וכ"כ הפמ"ג (בא"א סק"ט) דמשום שאין הסכך נשען על הברזל דהוי מעמיד, הו"ל המסמרות מעמיד דמעמיד דשרי לכו"ע. וכ"כ הביכורי יעקב (סקט"ו).

במעמיד ה"ה בכה"ג פסול, דסכך הנסמך על דבר המקבל טומאה י"ל דנעשה כסכך פסול, ושוב הוי הנסמך עליו ג"כ כנסמך על הפסול. וביאר דלא כתבו הרמב"ן והר"ן להכשיר אלא במעמיד הדפנות על המטה והמטה היא קרקעית הסוכה, דהמטה מעשה קרקע בעלמא קעביד, ואינו ענין למעמיד הכלונסאות בדבר המקבל טומאה, שהרי הכלונסאות הן ג"כ סכך, ואין אנו מחלקין בסכך למיחשב התחתון כמעמיד את העליון ולהכשיר את העליון, ולא נאמר אלא בדופן הנסמך על המקבל טומאה, ובזה נמי דוקא כשהמקבל טומאה הוא מעשה קרקע כדמבואר בלשון הרמב"ן והר"ן, ע"ש.

והנה לכאור' אע"ג דמשמע מלשון הר"ן והרמב"ן כדברי החזו"א, אמנם מדברי הר"ן לקמן (דף כ"ב ע"ב) משמע איפכא, דתנן העושה סוכתו בראש האילן שתיים בידי אדם ואחת באילן וכו', כשרה ואין עולין לה ביו"ט וכו', ע"כ. וכתב הר"ן וז"ל, ושתיים באילן ואחד בידי אדם, כל שהיא נסמכת על האילן בשתי דפנות מהן אין עולין לה ביו"ט, שהרי היא נסמכת על האילן, שאילו ינטל האילן לא תהא יכולה לעמוד, ודאמרינן כשרה היינו טעמא מפני שהסכך סמוך בקונדיסין הנעוצין בקרקעית הסוכה, ואינו סמוך בגובהו של אילן,

וכן מוכח מהמאירי (דף כ"ג ע"א) שכתב דאם תחב קונדיס באילן ועליו נסמך הסיכוך לא חשיב כמעמיד בדבר הפוסל. וכן איתא בהר"ן שכתב דכולי האי לא גזרינן כיון דמפסקי קונדיסין בין אילן לסכך.

דעת החזו"א

אמנם החזו"א (סי' קמ"ג אות ב') כתב דלהפוסלין

פ. וכ"כ הרא"ה.

דכיון דאילן לא חזי לסיכוך אסרו חכמים להעמיד סכך בו, כדי שלא יבאו לסכך בו כמו שכתבתי למעלה, ואע"פ שעכשיו הקונדסין נסמכין באילן, כולי האי לא גזרינן, כיון דמפסקי קונדסין בין אילן לסכך, עכ"ל. ומדלא כתב טעם ההיתר משום דהאילן משמש מעשה קרקע, אלא משום דהסכך אינו נשען על האילן רק על קונדס המפסיק בין הסכך להאילן, משמע כדעת המג"א והגר"א הנ"ל, דלא גזרו חז"ל רק על מעמיד ממש, דאז יש לחוש שיסכך בהמעמיד עצמו דפסול לסכך, אבל היכא דהמעמיד כשר לסכך בו אלא דהמעמיד דמעמיד הוא סכך פסול כולי האי לא גזרו רבנן.^{פא}

אינו בכלל האיסור, דנראה דאין כוונת הרמב"ן דבהא תליא, אלא אדרבה דכיון שכל סוכה דעלמא עומדת על קרקע עולם דכו"ע ידעי שא"א לסכך בה, ע"כ דכל שאין עלולים לטעות שרי, ומהא גופא נלמד הכלל דרק מעמיד ממש אסור, אבל מעמיד דמעמיד הרי הוא כמעשה קרקע דשאר סוכות ושרי, ע"ש.

דעת הגר"ש"ז אויערבאך זצ"ל ושאר פוסקי זמנינו

הגר"ש"ז אויערבאך זצ"ל (במנחת שלמה תנינא סי' נ"ה) כתב דכיון דאין האיסור אלא משום גזירה הו"ל גזירה לגזירה.^{פב} והעיר על מש"כ החזו"א דלא התירו הראשונים משום מעמיד דמעמיד אלא משום שהדבר המקבל טומאה משמש כקרקע הסוכה, אבל לא כשהוא דופן המעמיד את הסכך עצמו, וכלשון הרמב"ן דכיון שהאילן מעשה קרקע בעלמא הוא דעביד כל כה"ג

גם בשו"ת חלקת יעקב (ח"ג סי' קכ"ז) התיר לכתחילה במעמיד דמעמיד. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' ס' אות ב') נשאל על הוראות החזו"א, והשיב שבאמת ק' ביותר לחלוק ע"ד המג"א וכל הפוסקים שכולם התירו בהדיא במעמיד דמעמיד, ע"ש. גם בהערות להגר"ש אלישיב שליט"א האריך בדברי החזו"א, וסיים להתיר, ע"ש.

והגר"נ קרליץ שליט"א כתב דאפי' החזו"א כוונתו שזה מנהג המדקדקים. וכן איתא באורחות רבינו (ח"ב עמוד רו אות ט"ו) שהגר"ח קניבסקי שליט"א אמר ששמע מאדם שאמר לו החזו"א שמתיר לכוך על סוכה עם מעמיד. ועי' עוד שם (ח"ה עמוד קי"ז) שהביא מאחד ממקורבי החזו"א, שהחזו"א ביקש מהמקורבים שלא לפרסם את החומרא שמחמיר על עצמו, ורק רצה להחמיר על עצמו. L

ה. מעמיד בדבר המקבל טומאה סכך שיכולה לעמוד מעצמה

העושה סוכה בלי חשש איסור מעמיד, שיכולה הסוכה לעמוד ברוח מצוי כל ז' ימי החג, יכול אח"כ לחזקה במסמרים ובכל פסולי סכך כדי שתהא חזקה מאוד, אע"פ שהתוספת החיזוק מרובה על העיקר. ויש להביא כמה ראיות לזה, א. תנן במתני' ר' יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד בפנ"ע פסולה, משמע דאם יכולה לעמוד בפנ"ע כשרה. ב. הב"ח (סי' תרכ"ט ד"ה כתב

הר" ישעי' כתב וז"ל, והא דכתב הרשב"א וכו' דאין המסמרות פוסלין את הסכך המרובה מהן, איירי דאין המסמרות מעמידין הסכך דאף בלי המסמרים הי' להן עמידה, וכן הא דתקרה שאין עלי' מעזיבה וכו', ולא פסלו לי' מטעם המסמרות איירי נמי בכה"ג שאין המסמרות מעמידין וכו', עכ"ל. L

פא. בקהלות יעקב (סוכה סי' י"ח) הביא ראיות לדברי החזו"א, ע"ש.
פב. וזוהו רק לדעת הרמב"ן והר"ן, אבל למשי"כ רש"י וזהו כאילו סיכך בדבר הפסול, י"ל דח"ה במעמיד דמעמיד.

ו. ציור דפסלינג מעמיד

מחמתה, כיון דכי שקלת ליי לפסול אכתי צלתה מרובה, ורק כשאין צלתה מרובה אלא מחמת הסכך הפסול שייך פסול דמצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר, ולפי"ז הכא גבי סדין דהסכך צלתו מרובה גם בלא הסדין לא שייך הפסול דמצטרף, ולזה חידש ר"ת דיש עוד אופן של מצטרף סכך פסול, והוא באופן דאי שקלת לסכך פסול תהי' חמתה מרובה עי"ז שיתפזר הסכך, בזה הסכך פסול מצטרף לכשר, ולא שייכא סברת התוס' דכי שקלת, ונמצא דמה דאמרינן דפסולה מטעם מעמיד הוא רק משום שמצטרף לעצם הסיכוך.

ולאור האמור יש ליישב דברי המחבר, שכתב (סי' תרכ"ט סעיף ח') שלא יניח סולם על הגג כדי לסכך על גביו, דנראה דפסולו מטעם מעמיד, והק' המג"א דהמחבר לקמן (סוף סי' תר"ל) ס"ל דבמעמיד בדבר המקבל טומאה הסוכה כשרה. וי"ל דסולם שאני, דכיון דהוא עצמו עושה צל, נמצא שהסולם מעמיד שלא תהא חמתה מרובה מצלתה, ומכיון שהסולם גם עושה צל מצטרף להסכך, והו"ל מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר, ופסולה הסוכה משום מצטרף.

ר"ת בספר הישר (סי' שס"ד) כתב וז"ל, והכי תפרש המשנה פרס עלי' סדין מפני החמה ובכל מתקיים צלתה מרובה מחמתה שלא תמעטנו חמה, או תחתיה פירס סדין כדי שלא ינשרו עליו ותהי' חמתה מרובה מצלתה, ולולי סדין שמעמיד העלין פסול מעתה "דדבר המקבל טומאה מעמיד", וכן צריך לפרש המשנה זו לא שנו אלא מפני הנשר דדבר המקבל טומאה מעמיד הצל של סכך כשר, אבל לנאותה כשרה וכו', עכ"ל. ומבואר דס"ל דפירס עלי' סדין פסולה מטעם מעמיד.

אך בתשובות חת"ס (חיו"ד סי' ר"ה) כתב דא"א לפרש דפסולה משום מעמיד וז"ל, דהתם בפירס סדין לא פסלינג דמעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, דזה לא נקרא מעמיד כיון שהוא כשר בלא"ה, ואינו אלא מונע, עכ"ל.

והנראה לומר דשאני הכא שהסכך הפסול ג"כ משמש כסכך, ויש כאן צירוף סכך פסול בהדי סכך כשר, והנה כשמצטרף סכך פסול כתבו התוס' (דף ט' ע"ב ד"ה והא) דאין סכך פסול פוסל את הסוכה כשגם בלא הפסול הוי צלתה מרובה

74

פסל היוצא מן הסוכה

- א. אם כוון להדיא שלא יהא המשך הדופן חלק מן הסוכה • ב. אם צריך שיעשה כל הסוכה בהמשך אחד בב"א • ג. עוד בענין דלא מימשכא חד דופן בהדי' • ד. אם אחד המשך דופן סוכת חבירו שלא ברשות • ה. סכך שיוצאים מאחורי הסוכה אם הדפנות נעשו רק לסוכה גוואי • ו. האם הוי שתי סוכות או סוכה אחת

א. אם כוון להדיא שלא יהא המשך הדופן חלק מן הסוכה

איתא בגמ' (דף י"ט ע"א) מאי פסל היוצא מן הסוכה וכו', רבה ורב יוסף אמרי תרווייהו הכא בקנים היוצאים לפנים מן הסוכה ומשכא ואזלא חד דופן בהדייהו, מהו דתימא הא לית ביי

פ. ובאבני נזר (אוי"ח סי' ת"ס אות י"ב) כתב דאינו מטעם מעמיד, דאפי' לרבנן המכשירים במעמיד בדבר המקבל טומאה, כיון דכל החיתר הוא משום דקדם הסוכה לאילן, והכא קודם הסדין לא הי' כאן סוכה כיון דעומד ליבש תוך שבעה, ואם הי' חשיבא סוכה קודם לכן ודאי לא הי' הסדין נחשב מעמיד, אלא ודאי דמתחילה לא חשיבא סוכה, ולכן לא קדמה סוכה לאילן.